KOMÜNİST PARTİ MANİFESTOSU

KARL MARX FRIEDRICH ENGELS



KOMÜNİST PARTİ MANİFESTOSU

KARL MARX
FRIEDRICH ENGELS



Ceylan Yayınları

KARL MARX
FRIEDRICH ENGELS

KOMÜNİST PARTİ MANİFESTOSU

Çevirmen : Serkan Gündoğdu



Ceylan Yayınları

KOMÜNİST PARTİ MANİFESTOSU
Karl Marx - Friedrich Engels

Yayın Numarası: 276
Araştırma-İnceleme
Birinci Baskı: Mayıs 2015-İstanbul
ISBN: 978-605-9038-32-4
Redaksiyon & Düzelti: Ceylan Yayınları
Kapak/Mizanpaj: Ömer Koşmaz
Ceylan Basım Yayın ve Dağıtım - Tuncay Mat
Atatürk Bulvarı Ünlü İş Merkezi A-Blok
No: 23 Kat: 2 Unkapanı-Fatih/İSTANBUL
Tel/Faks: 0212 532 09 56
Sertifika No: 30042
ceylanyayinlari.net
e-mail: ceylanakademi@gmail.com
facebook.com/ceylanakademi
twitter.com/akademiceylan

Baskı-Cilt : Ceylan Matbaa-Ahmet Uçar
Güven İş Merkezi B Blok No: 318
Topkapı/ İstanbul
Tel/Faks: 0212 613 10 79
Sertifika: 23352

KARL MARX

FRIEDRICH ENGELS

KOMÜNİST PARTİ MANİFESTOSU

Çevirmen : Serkan Gündoğdu



Ceylan Yayınları

ÖNSÖZ

"*Komünist Parti Manifestosu*" veya yaygın kullanılan adıyla "*Manifesto*", dünya çapında en çok baskısı yapılan ve yaygınlaştırılan eserlerden biridir. Gerçekten de yazılışından bu yana çok çeşitli dillere çevrilmiş, Kur'an ve İncil' le yarışırcasına yaygınlaştırılmıştır.

Burjuvazi dönem dönem Marks ve Engels' i istemeyerek de olsa gündemleştirir. Dünya proletaryasının bu önderlerinin düşüncelerinin içini boşaltarak onları pazarlamak istemeleri de bu gündemleştirmede belli bir rol oynamaktadır. Ama esas olan, hangi niyetten dolayı olursa olsun burjuvazi tarafından da gündemleştirilen Marks ve Engels ile doğrudan özdeşleştirilen Manifesto' dur.

Manifesto'yu eskitmeyen nedir diye sorsak cevaplar çok çeşitli olabilir. Ama herhalde verdiği mesaj, orada dile getirilen düşüncelerin henüz bütün yönleriyle gerçekleştirilememiş olmasıdır; insanlığın orada dile getirilen düşünceleri henüz aşmamış olması en doğru cevap olacaktır. Gerçekten de öyle değil mi?

Yıkılması gereken toplumun; kapitalizmin ana sınıfları bir taraftan yok olurken, di-

ğer taraftan sürekli yeniden oluşan ara sosyal tabakaları ve bunların tarihsel rolü hakkında Manifesto'nun öğretisi daha aşılmamıştır. Burjuvazi-proletarya-küçük burjuvazi kapitalizmin bu gerçekliği kabul kavranmaksızın ve edilmeksizin Manifesto da aşılamaz.

Toplumsal gelişmenin, toplumsal altüst oluşun motorunun, sınıf mücadelesi; ileriyi temsil eden sınıfla mevcut düzeni temsil eden sınıf arasındaki mücadele olduğunu Manifesto' dan öğreniyoruz. Tabii bunun böyle olmadığına inananlar da var. Olsun, öğrenmeye niyeti olmayan bu çevreler her seferinde yeniliyorlar.

Öğrenmek isteyen toplumsal olguların, gelişmelerin sınıfsal olduğunu, sınıfsallık dışında; sınıfsal çıkarlar dışında olunamayacağını Manifesto' da öğrenebilir. İletim ilişkileri, felsefe, ahlak, kültür, devlet vs. vs. bu kavramlar sınıfsal değil mi?

İktidar gücü olmanın, sınıf olarak iktidara gelmenin ve sınıf olarak kendini ortadan kaldırarak ilerlemenin komünizme geçmeninsınıf olarak örgütlenmekten geçtiği mesajını Manifesto vermiyor mu? Manifesto'nun bu öğretisiyle çeşitli sınıfların ortaklığı temelinde mevcut düzeni güya değiştirmek için oluşturu-

lan reformist çabaları karşılaştırmak uzlaşmaz sınıfsal çıkarlar ve uzlaşır sınıfsal ortaklıklar arasındaki farkı anlamaya yeter.

Manifesto, içeriğini oluşturan düşünceleri ayrıntılı olarak ele almıyor; böyle bir amacı da yok. Nihayetinde kapitalist düzeni yıkmak için mücadele eden proletarya partisinin programı olarak hazırlanmıştır ve konular, bir komünist parti programı kapsamında sınırlandırılmıştır.

Burjuvaziye karşı mücadelenin uluslararası bir mücadele olduğunu; ulusal örgütlenme ve mücadelenin aslında biçimsel olduğunu, proletaryanın uluslararası örgütlenme zorunluluğunu Manifesto' dan öğreniyoruz. "*Bütün ülkelerin proleterleri, birleşin!*"

Marksizm-Leninizm'e duyulan ilgi giderek artmaktadır. Öyle ki, emperyalist ülkelerin üniversitelerinde yeniden Kapital okumaları ders olarak verilmektedir. Burjuva ideologlar da MarksizmLeninizmle daha yoğun ilgilenme gereğini duymuşlardır.

Bütün dünyada sosyalizme duyulan ilgi giderek artmaktadır; Başka bir dünya isteği sosyalizm isteği olarak daha gür seslendirilmektedir.

Gençliğin Marksizm-Leninizm'e ilgisi daha önceki yıllarla karşılaştırılamayacak kadar büyüktür. Bu gelişme umut vericidir. Gençlik arayış içindedir. Marksizm'i öğrenmek istiyor. Bize yöneltilen taleplerinin başında da Manifesto' yu okumak geliyor. Bu nedeni e Marks ve Engels' in temel eserlerinden biri olan Manifesto'nun yeni bir baskısını yapmayı uygun bulduk.

Önsözlerin bir kısmı hariç, Dietz Verlag tarafından Almanca yayımlanan "*MarksEngels, Seçilmiş Yazılar, C. I*"deki metni esas aldık (15. baskı 1966). Ayrıca farklı baskıları vesilesiyle yazı içinde Engels' in, ideolojik ve teorik değişimi ifade etmeyen kavram, kelime, tarih vb. değiştirmelerini çıkardık.

İbrahim Okçuoğlu

1872 ALMANCA BASKIYA ÖNSÖZ

O zamanın koşulları altında ancak gizli olabilen uluslararası bir işçi birliği Komünistler Birliği Kasım 1847'de Londra'da gerçekleştirilen kongresinde, metne imzasını atanları, kamuoyuna sunulmak için ayrıntılı bir teorik ve pratik parti programı hazırlamakla görevlendirdi. Şubat Devriminden birkaç hafta önce basılmak üzere Londra'ya gönderilen "*Manifesto*" işte bu koşullarda oluştu. Önce Almanca yayımlandı; yine Almanca olarak Almanya, İngiltere ve Amerika'da en az on iki farklı baskısı yapıldı. İlk İngilizce çevirisini Miss Helen Macfarlane yaptı ve 1850'de Londra'da Red Republican' da yayımlandı. En az üç ayrı çevirisi de 1871' de Amerika' da yayımlandı. Fransızca baskısı önce Paris'te, 1848'deki Haziran ayaklanmasından hemen önce yapıldı ve daha sonra New York' ta Le Socialiste' te de yayımlandı. Yeni bir çevri si de şu an hazırlanıyor. Lehçe basım da, ilk Almanca baskısından hemen sonra Londra' da, Rusça basım, altmışlı yıllarda Cenevre' de yapıldı. İlk yayımlanmasından hemen sonra Danimarka diline çevrildi.

Koşullar geçtiğimiz yirmi beş yıl içinde ne kadar değişmiş olursa olsun bu "*Manifesto*"da öne sürülen genel ilkeler, bir bütün olarak bu günde geçerliliğini korumaktadır. Bu ilkelerin pratik kullanımı, "*Manifesto'*"nun kendisinin de açıkça belirttiği gibi, her yerde ve her zaman var olan tarihsel koşullara bağlı olacak ve bu nedenle II. Bölümün sonunda önerilen devrimci önlemlere esas itibariyle özel bir önem verilmeyecektir.

O pasaj, birçok özelliği bakımından bugün başka türlü ifade edilebilirdi. Bu program, gerek büyük sanayinin geçtiğimiz yirmi beş yılda kaydettiği büyük gelişmesi ve işçi sınıfının bu gelişmeye paralel oluşturduğu parti örgütlenmesi karşısında, gerekse önce Şubat Devrimi ve daha ziyade, proletaryanın siyasal iktidarı iki ay boyunca elinde tuttuğu Paris Komünü karşısında bugün güncelliğini yer yer yitirmiştir. Tabii ki, Paris Komünü, "*işçi sınıfının, mevcut devlet aygıtını olduğu gibi ele geçirip kendi amaçları için harekete geçiremeyeceğini*" kanıtlamıştır (*Bu anlayışın daha da geliştirildiği yer: Bkz.: Fransa 'da Iç Savaş, Uluslararası işçi Birliği Genel Konseyi 'nin Çağrısı, Almanca baskı, s. 19).*

Diğer tarafta, açık ki, 1847 yılına kadarki gelişmeleri kapsayan sosyalist yazının eleştirisi de bugün için tabii ki yetersizdir; aynı zamanda, komünistlerin çeşitli muhalefet partileriyle ilişkileri konusunda söylenenler de (4. bölüm), esas itibariyle bugün doğruluğunu korusalar da, ayrıntıları bakımından eskimiştir, çünkü siyasal durum tamamen değişmiş ve tarihsel gelişme metinde sayılan partilerin çoğu tarihten silmiştir.

Bununla birlikte, "*Manifesto*", artık üzerinde değişiklik yapma hakkımızın olmadığı tarihsel bir belge niteliğine bürünmüştür. Daha sonra yapılacak basımlardan biri belki 1847' den günümüze kadarki süreci değerlendiren bir girişle birlikte yayınlanır. Bu yeni basım bize bunu yapma zamanı bırakmayacak kadar ani oldu.

Karl Marx Friedrich Engels

Londra, 24 Haziran 1872

1888 İNGİLİZCE BASKIYA ÖNSÖZ

"*Manifesto*", 1848'den önceki siyasal koşullarda zorunlu olarak gizlice örgütlenen, başlangıçta sadece Alman, daha sonra ise uluslararası işçi birliği olan Komünistler Birliği' nin platformu olarak yayımlandı. Birliğin Kasım 1847' de Londra' da gerçekleştirilen kongresinde Marx ve Engels, teorik ve pratik açıdan eksiksiz bir parti programının yayımlanmasıyla görevlendirildiler. Almanca yazılan metin, 24 Şubatta, Fransız Devriminden birkaç hafta önce, Ocak 1848'de basılmak üzere Londra'ya gönderildi. 1848'de, Haziran ayaklanmasından kısa bir süre önce, Fransızca çevirisi Paris' te yayımlandı. İlk İngilizce çevirisi ise Miss Helen Macfarlane tarafından yapıldı ve 1850 yılında, Londra' da George Julian Harney' in Red Republican' ında yayımlandı. "*Manifesto*"nun ayrıca Danimarkaca ve Lehçe çevirileri de yayımlandı.

Proletarya ile burjuvazi arasındaki ilk büyük meydan muharebesi olan 1848 Paris Haziran ayaklanması bastırılmış ve Avrupa işçi sınıfının toplumsal ve siyasal mücadelesi geçici bir süre geri plana itilmişti. O tarihten bu

yana, aynen Şubat Devriminden önce olduğu gibi, sadece mülk sahibi sınıfların farklı kesimleri arasında bir egemenlik savaşı yaşandı; işçi sınıfı, radikal burjuvazinin en sol kanadı konumuyla ve siyasal hareket serbestliği için mücadeleyle sınırlandı.

Bağımsız proleter hareketler, yaşam işareti vermek için sürdürdükleri her mücadele yerinde acımasızca ezildiler. Prusya polisi, o sıralarda merkez bürosu Köln' de bulunan Komünistler Birliği Merkez Komitesi' nin izini buldu. Üyeler tutuklandı ve on sekiz ay süren tutukluluk sürecinden sonra Ekim 1852'de mahkemeye çıkarıldılar. Bu ünlü "*Köln Komünistler Davası*" 4 Ekimden 12 Kasıma kadar sürdü ve yedi tutuklu üç yıldan altı yıla kadar kale hapsine çarptırıldı. Hemen arkasından Birlik, kalan üyeleri tarafından biçimsel olarak feshedildi. "*Manifesto*"ya gelince; hafızalardan silinmeye mahkûm edilmiş gibi görünüyordu.

Avrupa işçi sınıfı hakim sınıfa karşı yeni bir saldırı için yeterli gücü toplayınca, Uluslararası İşçi Birliği oluştu. Ama Avrupa ve Amerika' nın mücadeleye istekli proletaryasını yekvücut hale getirmeyi amaçlayan Birlik, "*Manifesto*"-da dile getirilen ilkeleri hemen ilan edemedi.

Enternasyonal' in, hem İngiliz sendikalarının hem de Proudhon'un Fransız, Belçikalı, İtalyan, İspanyol taraftarlarının ve Almanya' daki Lassalle'ciler' in[1] kabul edilebilecekleri genişlikte bir programı olmalıydı. Marks, bu programı tüm tarafları hoşnut edecek bir biçimde kaleme aldı ve işçi sınıfının, eylem birlikteliğinin ve ortak tartışmaların kaçınılmaz sonucu olan entelektüel gelişimine tam güveni vardı. Sermayeye karşı mücadelede olaylar ve değişiklikler, zaferlerden ziyade yenilgiler, çok hoşlandıkları çeşitli şarlatanlıklarının yetersizliği hakkında insanların bilinçlenmelerini ve işçi sınıfının kurtuluşunun gerçek koşullarını tamamen kavramalarını sağlayacaktır. Marx haklıydı. Enternasyonal 1874 yılında dağıldığında işçileri, kuruluş yılı 1864'te bulduğundan çok farklı bir durumda bırakmıştı. Fransa' da Proudhon' culuk, Almanya' da ise Lassalle' cılık ölmek üzereydi; tutucu İngiliz sendikaları da, çoğunluğu Enternasyonal' le olan bağlarını çoktan koparmış olmalarına karşın, geçtiğimiz

[1] Engels' in Dipnotu: Lassalle kendi ni bize karşı Marks'ın öğrencisi olarak gösteriyor ve "Manifesto" zemininde duruyor du. Ama aslında 1862-1864 yılları arasnda yaptığı kitlesel ajitasyonlarda üretim kooperatiflerinin devlet kredisiyle teşvik edilmesi dışında bir şey söylemiyordu.

yıl Swansea' da başkanlarının |Bevan| onlar adına "*Kıta sosyalizmi bizim için korkutuculuğunu yitirdi*" açıklamasını yapabildiği noktaya doğru yavaş yavaş yaklaşıyorlardı. "*Manifesto' "nun ilkeleri bütün ülkelerin işçileri arasında gerçekten de hatırı sayılır bir ilerleme kaydetmişti.*

Böylece "*Manifesto*"yeniden önplana çıktı. Almanca metin 1850'den bu yana İsviçre, İngiltere ve Amerika' da defalarca yeniden basıldı. 1872 yılında New York'ta İngilizce'ye çevrildi ve çeviri "*Woodhull&Claflin' s Weekly*"de yayımlandı. New York' ta Le Socialiste' te bu İngilizce metni temel alan Fransızca çevrisi yayımladı. O tarihten sonra Amerika' da, biri İngiltere' de de tekrar basılmış, az ya da çok tahrif edilmiş en az iki İngilizce çeviri yayımlandı. Bakunin' in yaptığı ilk Rusça çeviri 1863 yılında Herzen'in Cenevre'deki basımevi "*Kolokol*" tarafından yayımlandı. Kahraman Vera Zasuliç tarafından yapılan ikinci çeviri de 1882 yılında yine Cenevre' de basıldı. Danimarkaca yeni bir baskısı 1885 yılında Kopenhag'daki "*Socialdemokratisk Bibliotek*"te var. Fransızca yeni çevirisi ise 1886 yılında Paris'te "*Le Socialiste*"te çıktı. Bu sonuncusunun ardından İspanyolca çeviri hazırlandı ve

1886' da Madrid' de yayımlandı. Almanca baskıların tam sayısı bilinmiyor, ama en az on iki olduğu söylenebilir. Bana anlatıldığı kadarıyla birkaç ay önce İstanbul' da Ermenice çıkması gereken çeviri, yayımcının, üzerinde Marks ismi geçen bir kitabı basmaya cesaret edememesinden ve çevirmenin de kitabı kendi eseriymiş gibi göstermeyi reddetmesinden dolayı yayınlanamamış. Başka dillerde de çevrilerin yapıldığını duydum, ama hiçbirini görmedim. Bu bağlamda, aslında "*Manifesto*"nun tarihi, büyük ölçüde modern işçi hareketinin tarihini yansıtıyor. Şüphesiz ki, günümüzde "*Manifesto*" bütün sosyalist literatürün en yaygın ve en uluslararası eseridir; Sibirya' dan Kaliforniya' ya kadar milyonlarca işçinin tanıdığı ortak bir program haline gelmiştir.

Yine de onu yazım aşamasındayken sosyalist bir manifesto olarak adlandıramazdık. 1847' de sosyalist denince akla bir taraftan çeşitli ütopik sistemlerin taraftarları; İngiltere' de Owen' cılarla Fransa' da Fourier' cilerin oluşturduğu çoktan ölmeye yüz tutmuş mezhepler, diğer taraftan da kendini önemli iş yapıyor gösterme çabalarıyla sermaye ve kâr için hiçbir tehlike oluşturmaksızın her türlü toplumsal kötülüğü ortadan kaldıracaklarına söz veren

çok çeşitli sosyal şarlatanlar her iki durumda da işçi hareketinin dışında duran ve daha çok "*eğitimli*" sınıflardan destek arayanlar anlaşılıyordu. O dönemler işçilerin, salt politik bir devrimin yetersizliğine inanan ve toplumun baştan aşağıya değişmesinin yanında yer alan kesimi kendini komünist olarak adlandırıyordu. Bu kaba, yontulmamış, tamamen içgüdüsel bir komünizmdi, ama meselenin özünü yakalamıştı ve işçi sınıfı içinde Fransa' da Cabet' nin, Almanya' da Weitling' in ütopik komünizmini yaratacak denli güçlüydü. 1847'de sosyalizm bir orta sınıf hareketiydi, komünizm ise işçi sınıfı hareketiydi. Kıtada (Avrupa kast ediliyor, çn.) sosyalizm "*saygın*" bir görüşken, komünizm bunun tam tersiydi. Biz de daha en baştan beri "*işçi sınıfının kurtuluşu kendi eseri olacaktır*" düşüncesinde olduğumuz için, bu iki kavramdan hangisini seçmek zorunda olduğumuz konusunda hiçbir kuşkumuz yoktu. Öyle ki, o andan itibaren ondan vazgeçmek hiç aklımıza gelmedi.

"*Manifesto*" ikimizin ortak eseri olmasına rağmen, metnin çekirdeğini oluşturan ana düşüncenin Marks' a ait olduğunu belirtmeliyim. Bu düşünceye göre, her tarihsel çağda, egemen iktisadi üretim ve değişim biçimi ve

buna bağlı olarak ortaya çıkan toplumsal yapı, o çağın siyasal ve düşünsel tarihinin temelini oluşturur ve bu sayede insanlığın tüm tarihinin (toprağın ve arazinin ortak mülkiyetine dayalı ilkel kabile düzeninin yıkılmasından bu yana) sınıf mücadeleleri tarihi olduğu gerçeği açıklanabilir. Sömüren ve sömürülen, hakim olan ve baskı altında tutulan sınıflar arasındaki mücadelelerin tarihinin gelişmesi günümüzde, sömürülen ve baskı altında tutulan sınıfın proletaryanın aynı zamanda toplumun tümünü, sömürüden ve baskıdan, sınıf farklılıklarından ve mücadelelerinden kurtarmaksızın sömüren ve baskı altında tutan sınıfın burjuvazinin boyunduruğundan kurtulamayacağı aşamaya gelip dayanmıştır.

Düşünceme göre, Darwin' in teorisinin doğa bilimlerinde yol açtığı ilerlemelerin aynısına tarih biliminde de temel oluşturmak için yeterli olan bu düşünceye, ikimiz de 1845'ten yıllar önce yavaş yavaş yaklaşmaktaydık. "*İngiltere'de İşçi Sınıfının Durumu*"[2] adlı eserim bu yönde ne kadar ilerlediğimi iyi bir şekil-

---

[2] "İngiltere'de Çalışan Sınıfın Durumu, 1844" Friedrich Engels. Çeviren: Florence K. Wischnewetzky, New York, Lo-vell - London, W. Reeves, 1888.

de gösterir. Ama 1845 baharında Marks ile Brüksel' de tekrar görüştüğümde kendisi bu düşünceye kesin biçimini vermişti ve bunu neredeyse yukarıda toparladığım açıklıkta bana açıkladı.

1872 tarihli Almanca baskıya ortaklaşa yazdığımız önsözden şunları aktarıyorum:

"Koşullar geçtiğimiz yirmi beş yıl içinde ne kadar değişmiş olursa olsun,' Manifesto' da öne sürülen genel esaslar, bir bütün olarak geçerliliğini hâlâ korumaktalar. Şurada burada tekil düzeltmeler olabilir. Bu ilkelerin pratik kullanımı, "Manifesto' "nun kendisinin de açıkça belirttiği gibi, her yerde ve her zaman var olan tarihsel koşullara bağlı olacak ve bu nedenle II. Bölümün sonunda önerilen devrimci önlemlere esas itibariyle özel bir önem verilmeyecektir. O pasaj, birçok özelliği bakımından bugün başka türlü ifade edilebilirdi. Bu program, gerek büyük sanayinin geçtiğimiz yirmi beş yılda kaydettiği büyük gelişmesi ve işçi sınıfının bu gelişmeye paralel oluşturduğu parti örgütlenmesi karşısında, gerekse önce Şubat Devrimi ve daha ziyade, proletaryanın siyasal iktidarı iki ay boyunca elinde tuttuğu Paris Komünü karşısında bugün güncelliğini yer yer yitirmiştir. Tabii ki, Paris Komünü,

"işçi sınıfının, mevcut devlet aygıtını olduğu gibi ele geçirip kendi amaçları için harekete geçiremeyeceğini" kanıtlamıştır (*Bu anlayışın daha da geliştirildiği yer: Bkz.: Fransa 'da İç Savaş, Uluslararası İşçi Birliği Genel Konseyi 'nin Çağrısı, Almanca baskı, s. 19)*. Diğer tarafta, açık ki, 1847 yılına kadarki gelişmeleri kapsayan sosyalist yazının eleştirisi de bugün için tabii ki yetersizdir; aynı zamanda, komünistlerin çeşitli muhalefet partileriyle ilişkileri konusunda söylenenler de (4. bölüm), esas itibariyle bugün doğruluğunu korusalar da, ayrıntıları bakımından eskimiştir, çünkü siyasal durum tamamen değişmiş ve tarihsel gelişme metinde sayılan partilerin çoğu tarihten silmiştir

Bununla birlikte, "*Manifesto*", artık üzerinde değişiklik yapma hakkımızın olmadığı tarihsel bir belge niteliğine bürünmüştür".

Bu çeviri, Marks' ın Kapital'inin büyük bir bölümünü çevirmiş olan Mr. Samuel Moore' un kaleminden çıkmıştır. Çfeviriyi beraberce gözden geçirdik ve ben de tarihi olayları açıklayan birkaç dipnot ekledim.

Friedrich Engels

Londra, 30 Ocak 1888

1890 ALMANCA BASKIYA ÖNSÖZ

Daha öncekilerden bu yana "*Manifesto*"-nun Almanca yeni bir basımını daha yapmak zorunlu hale geldi. Diğer taraftan, "*Manifesto*"ya ilişkin bazı şeyleri de burada belirtmek gerekecektir.

İkinci Rusça çeviri Vera Zasuliç tarafından yapıldı ve 1882 yılında Cenevre'de yayımlandı. Marks ve ben bu çeviriye bir önsöz yazdık. Fakat ne yazık ki, bu önsözün Almanca orijinal metnini kaybettim; bu nedenle, bu çalışma açısından pek iyi bir şey olmasa da, bunu Rusça'dan tekrar çevirmem gerekiyor. Orada şöyle demişiz:

"Komünist Parti Manifestosu'nun ilk Rusça baskısı, Bakunin'in çevirisiyle altmışlı yılların başında Kolokol basımevince yapıldı. O zamanlar Batı için bu metnin Rusça basımı, ancak edebi bir merak meselesi olabilirdi. Ama bugün böyle bir yaklaşım artık mümkün değildir. "Manifesto"nun ilk yayımlandığı dönemde (Ocak 1848) proletarya hareketinin ne kadar sınırlı bir bölgeye yayılmış olduğunu, "Komünistlerin Çeşitli Muhalefet Partilerine Karşı Konumu" adlı son bölüm çok iyi bir şekilde göstermektedir. Bu bölümde özellikle

Rusya ve Amerika yer almıyor. Bu, Rusya'nın henüz Avrupa gericiliğinin son büyük rezervini oluşturduğu ve Amerika'ya göçün, Avrupa proletaryasının fazlalık güçt erini emdiği bir dönemdi. Bu her iki ülke, Avrupa'ya hammadde sağlıyor ve Avrupa'nın sanayi ürünleri için pazar oluşturuyordu. Yani her iki ülke de Avrupa'daki toplumsal düzenin bir şekilde payandası durumundaydı.

Tüm bunlar günümüzde nasıl değişti? Tam da Avrupa'dan göç, Kuzey Amerika'da tarımının devasa gelişmesini olanaklı kıldı; yarattığı rekabet sonucu Avrupa'daki küçük ya da büyük toprak mülkiyetini temelden sarstı. Bu göçler aynı zamanda Birleşik Devletler'e sanayi için zengin yan kaynakları öyle bir enerjik ve devasa ölçüde sömürme olanağı verdi ki, Amerika'nın sanayide Batı Avrupa tekelini kısa sürede sona erdirmesi kaçınılmazdır. Bu iki olgu, Amerika'nın kendisi üzerinde de devrimci bir etkide bulunur. Amerika'daki tüm siyasal düzenin temeli olan kendi hesabına çalışan çiftçilerin küçük ve orta toprak mülkiyeti, dev çiftliklerin rekabeti altında gittikçe ezilmekte, diğer taraftan aynı anda sanayi bölgelerinde de sermayenin olağanüstü birikimiyle ilk kez kalabalık bir proletarya oluşmaktadır.

Rusya' ya geçelim. 1848/49 Devrimi döneminde hem Avrupalı hükümdarlar hem de Avrupa burjuvazisi, o sıralar kendi gücünün farkına varmakta olan proletaryaya karşı tek kurtuluş yolu olarak Rusya'nın müdahalesini görüyorlardı. Bu nedenle Çar, Avrupa gericiliğinin öncüsü ilan edildi. Fakat Çar artık, devrimin savaş tutsağı olarak Gaçina' da savaş tutsağı olarak tutuluyor ve Rusya, Avrupa' daki devrimci hareketin başında yer alıyor.

'Komünist Manifesto' nun amacı, günümüz burjuva mülkiyetinin yakın ve kaçınılmaz çöküşünü ilan etmekti. Ama Rusya' da, bir yandan kapitalist düzen hızla gelişirken ve burjuva toprak mülkiyeti henüz oluşmaktayken, diğer yandan toprağın fazlası köylülerin ortak mülkiyetindedir.

Burada şöyle bir soru var: Ortak toprak mülkiyetinin zaten çok yıpranmış bir ilkel biçimi olan Rus köylü toplulukları, üst bir komünist toprak mülkiyeti biçimine doğrudan geçebilir mi, yoksa önce Batı' daki tarihsel gelişimin temsil ettiği aynı dağılış sürecinden geçmesi mi gerekir?

Bu sorunun bugün yegane muhtemel tek yanıtı şudur: Şayet Rus Devrimi, Batı' daki

işçi devrimi için bir sinyal olursa ve bu ikisi bir noktada buluşup birbirini tamamlarsa, o zaman bugünkü ortak mülkiyet komünist bir gelişmenin çıkış noktası olabilir.

Londra, 21 Ocak 1882"

Lehçe yeni bir çeviri aynı dönemde Cenevre' de yayımlandı: "*Manifest Kommunistyezny.*"

Ayrıca, 1885' te Kopenhag' da "*Socialdemokratisk Bibliotek*"de Danimarkaca yeni bir çeviri yayımlandı. Ne yazık ki bu çevri tam değil; çevirmene zor gelen bazı önemli yerler atlanmış ve metnin bazı yerlerinde çok daha rahatsız edici yanlışlıklar görülüyor. Çevirmen biraz daha özen gösterebilir, daha doğru bir çeviri yapabilirdi. 1886' da *Le Socialiste* Paris' te yeni bir Fransızca çeviri yayımladı; bu, şimdiye kadar yayınlananların en iyisidir.

Fransızca çevrinin basımından sonra aynı yıl, öce Madrid' de çıkan *El Socialista'* da bir İspanyolca çeviri ve sonra da broşür olarak yayımlandı: Manifesto dei Partido Comunista por Carlos Marx y F. Engels, Madrid, Adminstraciön de *El Socialista,* Hernân Cortes 8.

Öte yandan, 1887' de Ermenice bir çeviri metninin İstanbullu bir yayıncıya sunulduğunu bir tuhaflık olarak belirtmek istiyorum; adamcağız, Marks' ın imzasını taşıyan bir metni basmaya cesaret edemediği için, çevirmene kendi imzasını atmasını rica etmiş, çevirmen de bunu kabul etmemiş.

İngiltere'de az ya da çok hatalı pek çok Amerikan çevirileri yayımlandı ve nihayet 1888' de aslına uygun bir çeviri basıldı. Bu çeviriyi arkadaşım Samuel Moore yaptı ve baskıya gitmeden önce ikimiz birlikte bir kez daha gözden geçirdik: "*Manifesto ofthe Communist Party*", by Kari Marx and Frederick Engels. Authorized English Translation, edited and annotated by Frederick Engels, 1888, London, William Reeves, 185 Fleet St. E. C. O baskısından bazı notları buraya da aldım.

"*Manifesto*"nun kendine özgü bir yaşam hikâyesi oldu. Ortaya çıktığında ilk önsözde adı geçen çevirilerin de gösterdiği gibibilimsel sosyalizmin az sayıdaki öncüleri tarafından coşkuyla selamlandı; sonra Paris işçilerinin Haziran 1848'de yaşadığı yenilgiyle başlayan gericilik tarafından kısa sürede geriletildi ve sonunda Kasım 1852'de Köln komünistlerinin

mahkûm edilmesiyle "*yasal açıdan*" hüküm giydi. Başlangıç tarihi Şubat Devrimi olan işçi hareketinin sahneden çekilmesiyle Manifesto da geri plana itilmiş oldu.

Avrupa işçi sınıfı hakim sınıfa karşı yeni bir saldırı için yeterli gücü toplayınca, Uluslararası İşçi Birliği oluştu. Ama Avrupa ve Amerika' nın mücadeleye istekli proletaryasını yekvücut hale getirmeyi amaçlayan Birlik, "*Manifesto*"da dile getirilen ilkeleri hemen ilan edemedi. Enternasyonal' in, hem İngiliz sendikalarının hem de Proudhon'un Fransız, Belçikalı, İtalyan, İspanyol taraftarlarının ve Almanya' daki Lassalle' cıler" in[3] kabul edilebilecekleri genişlikte bir programı olmalıydı. Cyle ki, Bakunin ve anarşistlerce bile kabul edilen bu programı Enternasyonal tüzüklerinin dayandığı temeller Marx, ustalıkla kaleme aldı ve işçi sınıfının, eylem birlikteliğinin ve ortak tartışmaların kaçınılmaz sonucu olan entelek-

[3] Engels' in Dipnotu: Lassalle kendini bize karşı Marx'ın öğrencisi olarak gösteriyor ve tabii ki böy le birisi olarak "Manifesto" zemininde duruyordu. Ama bazı taraftarlarının durumu farklıdı; bunlar onun devlet kredisiyle üretici kooperatifleri talebinden daha ileri gidiyorlardı ve bütün işçi sınıfını öz destekten ve devlet desteğinden yana olanlar diye bölüyorlardı.

tüel gelişimine tam güveni vardı. Sermayeye karşı mücadelede olaylar ve değişiklikler, zaferlerden ziyade yenilgiler, mücadele edenleri, şimdiye kadarki gibi bütün dünyanın derdine derman bulmaya yeterli olmadıklarını açıkça görmekten ve işçilerin kurtuluşunun gerçek koşullarını tamamen kavramak için zihinlerini daha açık tutmaktan alıkoyamazdı. Marx haklıydı. Enternasyonal'in dağıldığı 1874'de işçi sınıfı, kuruluş yılı 1864'de bulunduğu durumdan çok farklı bir durumdaydı. Roman ülkelerinde (Fransa, İspanya ve İtalya kast ediliyor, çn.) Proudhon' culuk, özgün olarak Almanya' da ise Lassalle' cılık ölmek üzereydi; Cyle ki, tutucu İngiliz sendikaları da, çoğunluğu Enternasyonal' le olan bağlarını çoktan koparmış olmalarına karşın, geçtiğimiz yıl Swansea' da başkanlarının onlar adına "*Kıta sosyalizmi bizim için korkutuculuğunu yitirdi*" açıklamasını yapabildiği noktaya doğru yavaş yavaş yaklaşıyorlardı. Kıta sosyalizmi daha 1887'de "*Mainifesto*"da ilan edilmiş neredeyse tamamen sadece teoriydi. "*Manifesto*"nun 1848'den bu yana tarihi, belli bir dereceye kadar modern işçi hareketinin tarihini yansıtmaktadır. Şimdi bütün sosyalist literatürün en yaygın enternas-

yonal ürünüdür; Sibirya' dan Kaliforniya' ya milyonlarca işçinin ortak programıdır.

Yine de çıktığında sosyalist bir manifesto olarak adlandıramazdık. 1847'de sosyalist denince akla iki türden insan geliyordu: İngiltere' de Owen' cılarla Fransa' da Fourier' cilerin oluşturduğu çoktan ölmeye yüz tutmuş mezhepler derecesinde daralmış olanlar, diğer taraftan da kendini önemli iş yapıyor gösterme çabalarıyla sermaye ve kâr için hiçbir tehlike oluşturmaksızın her türlü toplumsal kötülüğü ortadan kaldıracaklarına söz veren çok çeşitli sosyal şarlatanlar; her iki durumda da işçi hareketinin dışında duran ve daha çok "*eğitimli*" sınıflardan destek arayanlar anlaşılıyordu. O dönemler işçilerin, salt politik bir devrimin yetersizliğine inanan ve toplumun baştan aşağıya değişmesinin yanında yer alan kesimi kendini komünist olarak adlandırıyordu. Ama ütopik komünizmin iki sistemini üretecek kadar güçlüydü; Fransa' da Cabet' in "*ikarik*" komünizmini ve Almanya' da da Weitling' in ütopik komünizmini. Kıtada (Avrupa kast ediliyor, çn.) sosyalizm en azından "*saygın*" bir görüşken, komünizm bunun tam tersiydi. Biz de daha en baştan beri "*işçi sınıfının kurtuluşu kendi eseri olacaktır*" düşüncesinde olduğumuz için, bu

iki kavramdan hangisini seçmek zorunda olduğumuz konusunda hiçbir kuşkumuz yoktu. Öyle ki, o andan itibaren ondan vazgeçmek hiç aklımıza gelmedi.

"*Bütün ülkelerin proleterleri, birleşin!*" Bundan tam 42 yıl önce bu sözleri, proletaryanın kendi talepleriyle ortaya çıktığı Paris Devriminden önce tüm dünyaya haykırdığımızda çok az yanıt verilmişti. Ama 28 Eylül 1864' te çok sayıda Batı Avrupa ülkesinde proleterler, muzaffer anılarıyla, Uluslararası İşçi Birliği'nde birleştiler. Enternasyonal sadece dokuz yıl yaşadı. Ama onun kurduğu ve bütün ülkelerin işçilerini birleştiren ebedi birliği her zamankinden daha güçlüdür; bunun böyle olduğu üzerine bugünden daha iyi bir kanıt yoktur. Çünkü bu satırları yazdığım bugün, Avrupa ve Amerika proletaryası, ilk defa harekete geçen kavga güçlerinin geçidini yapıyor, tek bir ordu olarak, tek bir bayrak altında ve en yakın tek hedefe yöneliyor. Bu hedef, daha 1866'da Enternasyonal'in Cenevre Konferansı'nda ve yine 1889'da Paris İşçi Kongresi' nde ilan edilen, yasalaşması talep edilen sekiz saatlik normal iş günüdür. Ve bugünün seyri, tüm ülkelerin kapitalistlerine ve toprak ağalarının, tüm

ülkelerin proleterlerinin gerçekten birleştiğini gösterecektir.

Keşke Marks da yanımda olsaydı ve bunu kendi gözleriyle görseydi!

Friedrich Engels

Londra, 1 Mayıs 1890

“KOMÜNİST PARTİ MANİFESTOSUNUN İKİNCİ LEHÇE BASKISINA ÖNSÖZ (1892)”

Elyazısına göre

“*Komünist Manifesto*”nun yeni bir Lehçe baskısının zorunlu hale gelmesi, çeşitli düşüncelere neden olmaktadır.

Birincisi, “*Manifesto*”nun, son zamanlarda Avrupa kıtasında büyük sanayinin gelişmesinin bir ölçeği haline gelmesi dikkate değerdir. Bir ülkede büyük sanayinin genişlemesi oranında o ülkenin işçileri arasında, işçi sınıfı olarak, mülk sahibi sınıflar karşısındaki konumları hakkında aydınlanma özlemi de büyümekte, sosyalist hareket bunlar arasında yaygınlaşmakta ve “*Manifesto*”ya olan talep de artmaktadır. Böylece, sadece işçi hareketinin durumu değil, büyük sanayinin gelişme derecesi de, her ülkede, “*Manifesto*”nun o ülke dilinde dağıtılan nüsha sayısıyla oldukça doğru bir biçimde ölçülebilir.

Buna göre, yeni Lehçe baskı, Polonya sanayisinde kesin bir ilerlemeyi göstermektedir. Ve on yıl önce yayınlanmış baskısından bu yana bu ilerlemenin gerçekten de olduğu ko-

nusunda hiçbir kuşku yoktur. Rus Polonyası, Kongre Polonyası,[61] Rus imparatorluğunun büyük sanayi bölgesi olmuştur. Rusya' nın büyük sanayi gelişigüzel dağılmış durumdadır; bir kısmı Finlandiya Körfezi civarında, diğeri merkezi (Moskova ve Vladimir), bir üçüncüsü Karadeniz ve Hazar Denizi kıyılarında ve diğerleri de başka yerlerde bulunuyor. Polonya sanayi ise, nispeten küçük bir alan içerisine sıkışmıştır ve böylesine bir yoğunlaşmadan kaynaklanan avantajları ve sakıncaları var. Birbiriyle rekabet eden Rus fabrikatörleri, Polonyalıları Ruslaştırma arzusuyla yanıp tutuşmalarına rağmen, Polonya' ya karşı koruyucu gümrükler isteminde bulunmakla, bu üstünlükleri kabullenmiş oldular. Polonyalı fabrikatörler ve Rus hükümeti açısında sakıncalar kendini, sosyalist düşüncelerin Polonyalı işçiler arasında hızla yayılışında ve "*Manifesto*"ya olan talebin büyümesinde göstermektedir.

Ama Polonya sanayinin Rusya' nınkini geride bırakan hızlı gelişimi, Polonya halkının tükenmez yaşam gücünün yeni bir kanıtı ve yaklaşmakta olan ulusal yeniden oluşumunun bir güvencesidir. Ve bağımsız güçlü bir Polonya' nın yeniden kurulması sadece Polonyalıları değil, hepimizi ilgilendiren bir sorundur. Av-

rupa ulusları arasında içtenlikli bir uluslararası işbirliği, sadece, bu ulusların her birinin kendi ülkelerinde tamamıyla özerk olmaları durumunda olanaklıdır.

Sonuç olarak; 1848 Devrimi burjuvazinin işini proletarya bayrağı altında proleter savaşçılara yaptırmakla kalmıştır; vasiyetnamesinin icracıları Louis Bonaparte ve Bismarck' ın aracılığıyla İtalya' nın, Almanya' nın ve Macaristan' ın da bağımsızlığını sağlamıştır; ama 1792' den bu yana devrim için bu üçünün bir arada yaptığından daha çoğunu yapmış olan Poronya, 1863'te on kat daha büyük Rus kuvveti karşısında boyun eğdiğinde, tek başına bırakılmıştı. Soyluluk, Polonya' nın bağımsızlığını ne koruyabilir ne de tekrar elde edebilirdi; bugün ise bu bağımsızlığın burjuvazi açısından en azından önemi yoktur. Ama bu, Avrupa uluslarının uyumlu işbirliği için gene de bir zorunluluktur. Bu, ancak genç Polonya proletaryası tarafından mücadeleyle elde edilebilir ve ancak bu ellerde güvenlik içinde olur. Çünkü Polonya'nın bağımsızlığına Avrupa' nın geriye kalan bütün işçileri de, bizzat Polonyalı işçiler kadar gerek duyuyorlar.

Londra, 10 Şubat 1892

KOMÜNYST PARTY MANYFESTOSU

Avrupa' da bir hayalet dolaşıyor, komünizm hayaleti. Yaşlı Avrupa'nın bütün güçleri bu hayalete karşı kutsal bir sürgün avı yapmak için ittifak kurmuşlar: Papa ile Çr, Metternich ile Guizot, Fransız radikalleri ile Alman polisi.

İktidardaki rakiplerince komünist diye suçlanmayan bir muhalefet partisi nerede var? Daha ilerici muhaliflere olduğu gibi, gerici rakiplerine de damgalayıcı bir komünizm suçlamasıyla karşılık vermeyen bir muhalefet partisi nerede var ? Bu gerçeklikten şu iki sonuç çıkıyor:

Komünizm, artık bütün Avrupa devletleri tarafından bir güç olarak tanınmıştır.

Komünistlerin, bakış açılarını, amaçlarını ve eğilimlerini tüm dünya önünde açıkça ortaya koymalarının ve komünizm hayaleti masalına karşı bir parti manifestosuyla bizzat çıkmalarının zamanı çoktan gelmiştir.

Farklı uluslardan komünistler bu amaç için Londra' da toplanarak, İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Flamanca ve Danimarka-

ca yayımlanmak üzere aşağıdaki manifestoyu kaleme almışlardır.

I-Burjuvalar Ve Proleterler (1)

Şimdiye kadarki bütün toplumların tarihi,[4] sınıf mücadeleleri tarihidir.

Özgür insan ile köle, patrisyen ile pleb, bey ile serf, lonca ustası ile kalfa, tek sözcükle, ezen ile ezilen birbirleriyle sürekli karşı karşıya gelmişler, kesintisiz, kimi zaman üstü örtü-

---

[4] Daha doğrusu yazılı olarak günümüze kadar gelen tarih. 1847'de, toplumun tarih öncesi, kaydedilmiş tarih-öncesinde varolmuş toplumsal örgütlenme henüz tam anlamıyla bilinmiyordu. O tarihten bu yana, Haxtha usen, Rusya'da ortak toprak mülkiyetini keşfetti. Maurer bunun, tarihte bütün Alman ırklarının geldikleri toplumsal temel olduğunu kanıtladı ve giderek, ortak toprak mülkiyetine dayanan köy topluluklarının Hindistan'dan İrlanda'ya kadar her yerde toplumun ilkel biçimi olduk ları görüldü. Nihayet bu ilkel komünist toplumun iç örgüt lenmesi tipik biçimiyle Morgan'ın gens'ın gerçek niteliğini ve kabile ile ilişkisini ortaya koyan üstün keşfiyle açığa çıktı. Bu ilkel toplulukların dağılmalarıyla, toplumun ayrı ayrı ve nihayet uzlaşmaz karşıtlıktaki sınıflar olarak farklılaşma başlar,. Bu dağılma sürecini Der Urs prung der Familie, des Privateigenthums und des Staats, 2. baskı, Stuttgart 1886'da izlemeye çalıştım.

lü, kimi zaman açık bir mücadele, her seferinde ya toplumun tümüyle devrimci bir yeniden kuruluşuyla ya da çatışan sınıfların birlikte yok oluşuyla sonuçlanan bir mücadele sürdürmüşlerdir.

Tarihin eski çağlarında, toplumun hemen her yerde düzenli bir örgütlenme içinde olduğunu ve toplumsal konumların çeşitli basamaklara ayrıldığını; Eski Roma' da patrisyenleri, şövalyeleri, plebler, köleleri; ortaçağda feodal beyleri, vasalları, lonca vatandaşları, çırakları, bağımlı köylüleri; üstelik hemen her sınıfın da kendi içerisinde özel bir tabakalaşmaya ayrışmış olduğunu görüyoruz.

Feodal toplumun çökmesiyle birlikte ortaya çıkan modern burjuva toplumu, sınıf zıtlıklarını ortadan kaldırmamıştır; sadece, eskinin yerine yeni sınıfları, baskının yeni koşullarını ve mücadelenin yeni biçimlerini getirmiştir.

Ne var ki burjuvazinin dönemi olan çağımızın özelliği, sınıf zıtlıklarını sadeleştirmiş olmasıdır. Bütün toplum gittikçe birbirine düşman iki safa, birbirine doğrudan karşıt iki büyük sınıfa ayrılıyor: Burjuvazi ile proletarya.

Ortaçağın serflerinden ilk kentlerin ayrıcalıklı vatandaşları, ayrıcalıklı vatandaşlardan da burjuvazinin ilk unsurları oluşmuştur.

Amerika'nın keşfi ve Afrika'nın gemiyle dolaşılması(Ümit Burnu'nun geçilmesi kast ediliyor, ç.n.), yükselen burjuvazi için yeni bir faaliyet alanı oluşturdu. Doğu Hint ve Çin pazarı, Amerika' nın sömürgeleştirilmesi, sömürgelerle yapılan ticaret, mübadele araçlarının ve genel olarak metanın artışı; ticarete, denizciliğe, sanayiye daha önce görülmemiş bir atılım verdi ve böylece yıkılmakta olan feodal toplum içindeki devrimci unsurun hızla gelişmesini sağladı.

Sanayide o zamana kadarki feodal veya lonca tipi işletme tarzı, yeni pazarlarla büyüyen talebi artık karşılayamıyordu. Onun yerini manüfaktür aldı. Sanayi orta burjuvazisi, lonca ustalarının yerini aldı; farklı meslekler arasındaki iş bölümü, işin her bir atölyenin kendi içerisinde bölünmesiyle ortadan kalktı.

Ama pazarlar sürekli büyüyor, talep sürekli artıyordu. Manüfaktür de artık talebi karşılayamıyordu. İşte bu süreçte buhar ve makineleşme, sanayi üretimini devrimcileştirdi. Manüfaktürün yerini modern büyük sanayi,

manüfaktürcü orta burjuvazinin yerini de sanayi milyonerleri; tüm sanayi ordularının patronları, modern burjuvalar aldı.

Büyük sanayi, Amerika' nın keşfinin hazırladığı dünya pazarını oluşturdu. Dünya pazarı ise ticarete, denizciliğe, kara ulaşımına olağanüstü bir gelişme sağladı.. Bu da sanayinin genişlemesine etkide bulundu ve sanayi, ticaret, denizcilik, demiryolları genişlediği ölçüde burjuvazi de gelişti, sermayelerini çoğalttı, ortaçağdan kalma tüm sınıfları geri plana itti.

Yani, modern burjuvazinin kendisinin de uzun bir gelişme sürecinin ve üretim ve ulaşım tarzlarındaki bir dizi dönüşümün ürünü olduğunu görüyoruz.

Burjuvazinin bu her bir gelişme aşamalarına kendisine uyan bir siyasal ilerleme de eşlik ediyordu. Feodal beylerin hâkimiyetinde baskı altında olan bir kesim, komün içinde kendi kendini yöneten ve silahlanmış birlik, şurada bağımsız kent cumhuriyeti, orada monarşideki vergi mükellefi üçüncü katmanı olan , sonra manüfaktür döneminde mutlak veya meşruti monarşilerde soylulara karşı denge unsuru, çoğunlukla büyük monarşilerin temel taşı olan burjuvazi, nihayet büyük sanayinin ve dün-

ya pazarının kurulmasından bu yana, modern temsili devlette siyasal iktidarı tamamıyla ele geçirdi. Modern devlet, tüm burjuva sınıfının ortak işlerini yürüten bir komitedir.

Burjuvazi, tarihte son derece devrimci bir rol oynamıştır.

Burjuvazi iktidara geldiği her yerde, tüm feodal, ataerkil ve gönül açıcı ilişkileri yıktı. İnsanları doğal efendilerine bağlayan feodal bağları koparıp attı ve insanlar arasında çıplak çıkar dışında, duygusuz "*nakit ödeme*" dışında, hiçbir bağ bırakmadı. Dindar coşkunluğun kutsal ürpertilerini, şövalyece coşkunluğu ve dar kafalı duygusallığı bencil hesapçılığın buz gibi suyunda boğdu. Kişisel saygınlığı değişim değerine indirgedi ve bütün belgeli ve kazanılmış özgürlüklerin yerine tek bir özgürlüğü, yani vicdansız ticaret özgürlüğünü koydu. Kısaca; burjuvazi, dinsel ve siyasal yanılsamalarla örtülü sömürünün yerine, dolaysız, utanmaz ve çıplak sömürüyü geçirmiştir.

Burjuvazi, bugüne kadar çok fazla değer verilen ve sofuca bir ürküntüyle bakılan tüm faaliyetlerin üzerindeki kutsallık halesini çekip attı. Doktoru, hukukçuyu, rahibi, şairi, iktisatçıyı, kendi ücretli işçisi haline getirdi.

Burjuvazi, aile ilişkilerinin duygusal peçesini yırttı ve onu katışıksız para ilişkisine indirgedi.

Burjuvazi, ortaçağda gericiliğin çok hayran olduğu kaba kuvvet gösterisinin en hareketsiz tembelliğin nasıl bir tamamlayıcısı olduğunu açığa çıkardı. İnsan faaliyetinin neleri başarabileceğini ilk gösteren burjuvazi olmuştur. Mısır' ın piramitlerinden, Roma' nın su kanallarından ve gotik katedrallerden çok daha üstün şaheserler yaratmış, tarihsel göçleri ve Haçlı Seferleri' ni gölgede bırakan seferler gerçekleştirmiştir.

Burjuvazi üretim araçlarını, yani üretim ilişkilerini ve yani tüm toplumsal ilişkileri sürekli devrimleştirmeden var olamaz. Buna karşın, eski üretim tarzının değişmeksizin muhafazası, bütün eski sanayi sınıflarının başlıca varoluş koşuluydu. Üretimin sürekli altüst oluşu, bütün toplumsal durumların kesintisiz sarsıntıya uğratılması, sürekli çalkantı ve güvensizlik, burjuva dönemi tüm ötekilerden ayırt eden niteliklerdir. Tüm sabit donmuş ilişkiler, bu ilişkilerden kaynaklanan eski değer yargıları ve görüşlerle birlikte tasfiye oluyorlar, bütün yeni oluşmuş olanlar kemikleşmeden eskiyor-

lar. Kalıcı ve sağlam ne varsa eriyip gidiyor, kutsal sayılan her şey lanetleniyor ve nihayet insanlar kendi hayat şartlarını ve karşılıklı ilişkilerini soğukkanlı incelemek zorunda kalıyorlar.

Sürekli genişleyen pazar ihtiyacını karşılayabilmek için burjuvazi, yeryüzünü istila ediyor; her yerde yerleşmek, her yerde yapılaşmak, her yerde bağlantı kurmak zorunda kalıyor.

Burjuvazi, dünya pazarını sömürerek, bütün ülkelerin üretim ve tüketimini kozmopolit şekillendirdi. Gericileri üzüntüye boğarak, ulusal zemini sanayinin ayağının altından çekip aldı. En eski ulusal sanayiler yok edildi ve hâlâ da yok ediliyor. Bütün uygar uluslar için bir yaşamsal sorun olarak ithal etmesi gereken ve artık yerli hammaddeyi değil, en ücra bölgelerin hammaddelerini işleyen, ürününün de yalnız kendi ülkesinde değil, dünyanın her yerinde birden tüketildiği yeni sanayiler, eski ulusal sanayileri bir kenara itiyor.

Yerli imalatla karşılanan eski ihtiyaçların yerini en uzak ülke ve iklimlerin ürünleriyle ancak giderilebilecek ihtiyaçlar alıyor. Ulusların kendi kendine yeterliliği ve kapalılığı

yerini bütün yönleriyle hareketliliğe ve birbirine bağımlılığa bırakıyor. Bu, maddi üretimde olduğu gibi zihinsel üretimde de oluyor. Tekil ulusların zihinsel ürünleri ortak mülk oluyor. Ulusal tek yanlılık ve dar kafalılık artık mümkün değil ve çok sayıda ulusal ve yerel edebiyattan bir dünya edebiyatı oluşuyor.

Tüm üretim araçlarını hızla geliştirerek ve ulaşım ile iletişimi son derece kolaylaştırarak burjuvazi, en barbar ulusları da uygarlığa çekiyor. Mallarının ucuz fiyatları, tüm Çin Seddlerini (bütün engelleri, ç.n.) yerle bir ettiği, barbarların en inatçı yabancı düşmanlıklarını teslime zorladığı ağır toplardır. Burjuvazi, eğer yok olmak istemiyorlarsa, bütün ulusları, burjuva üretim biçimine uymaya zorluyor; onları uygarlık dediği şeyi bizzat uygulamaya, yani burjuva olmaya zorluyor. Kısacası, kendine özgü bir dünya yaratıyor.

Burjuvazi,kırı kentin egemenliğine tabi kıldı. Devasa kentler yarattı; kentli nüfusun kırsal nüfusa oranını oldukça artırdı ve böylece nüfusun büyük bir bölümünü kırsal yaşamın bönlüğünden kopardı. Kırı kente nasıl bağımlı kıldıysa barbar ve yarı barbar ülkeleri uygar

ülkelere ve köylü halkları burjuva halklara, Doğu' yu da Batı' ya bağımlı kıldı.

Burjuvazi üretim araçlarının, mülkiyetin ve nüfusun dağınıklığını git gide ortadan kaldırıyor. Nüfusu bir araya getirdi, üretim araçlarını merkezleştirdi ve mülkiyeti az sayıda insanın ellerinde yoğunlaştırdı. Bunun kaçınılmaz sonucu siyasal merkezileşme oldu. Çıkarları, yasaları, hükümetleri ve gümrükleri farklı, bağımsız, hemen yalnızca ittifakları olan eyaletler, tek ulus, tek hükümet, tek yasa, tek ulusal sınıf çıkarı, tek gümrük sınırı içinde bir araya getirildiler.

Burjuvazi, ancak yüz yıllık sınıf egemenliği boyunca, daha önceki kuşakların toplamından daha kitlesel ve devasa üretim güçleri oluşturdu. Doğa güçlerinin ehlileştirilmesi, makineleşme, sanayide ve tarımda kimyanın kullanımı, buharlı gemi, demiryolları, elektrikli telgraflar, dünya üzerindeki el değmemiş bölgelerde toprağın işlenebilir hale getirilmesi, nehirlerin ulaşım yapılabilir hale getirilmesi, yerden bitercesine nüfus çoğalması daha önceki hangi yüzyıl, toplumsal emeğin bağrında böylesine üretici güçlerin yattığını fark edebilmiştir!

Şu halde görüyoruz ki, burjuvazinin üzerinde yükseldiği üretim ve değişim araçları, feodal toplumda oluşmuşlardır. Ancak bu üretim ve değişim araçlarının gelişmesinin belli bir aşamasında, feodal toplumun üretim ve mübadelesini dayandığı ilişkiler, tarımın ve manüfaktürün feodal örgütlenişi, tek kelimeyle feodal mülkiyet ilişkileri, artık o gelişmiş üretici güçlere ayak uyduramaz hale geldiler. Bu ilişkiler, üretim teşvik edeceklerine, onu frenliyorlardı. Bunlar giderek birer zincire dönüştüler. Bu zincirlerin parçalanması gerekiyordu, parçalandılar.

Onun yerini, kendisine uygun düşen bir toplumsal ve siyasal yapı ile ve burjuva sınıfının iktisadi ve siyasal egemenliği ile birlikte serbest rekabet aldı.

Gözlerimizin önünde buna benzer bir hareket oluşuyor. Burjuva üretim ve mübadele koşulları, burjuva mülkiyet ilişkileri, devasa üretim ve mübadele araçlarını oluşturmuş burjuva toplumu, kendi çağırdığı cinlere artık hükmedemez hale gelen büyücüye benziyor. Aslında, sanayi ve ticaretin onlarca yıllık tarihi, modem üretici güçlerin, modem üretim ilişkilerine karşı, burjuvazinin ve burjuva egemenliğinin

yaşam koşullarını oluşturan bu mülkiyet ilişkilerine karşı başkaldırının tarihinden başka bir şey değildir. Tüm burjuva toplumunun varlığını gittikçe daha fazla tehdit eden ve sorgulayan ve sürekli dönemsel olarak yinelenen ticaret krizlerinin sözünü etmek yeterlidir. Bu ticari krizlerde sadece üretilen ürünlerin değil, oluşturulmuş üretici güçlerin de büyük bir bölümü düzenli olarak yok ediliyor. Bu krizlerde, önceki bütün çağlarda saçma görünen bir toplumsal salgın ortaya çıkmaktadır: Fazla üretim denen salgın hastalık. Bu durumda toplum kendini bir anda barbarlığa itilmiş buluyor; sanki bir kıtlık, genel bir yıkım savaşı, tüm yaşamsal maddeleri toplumun elinden almış görünüyor; sanayi, ticaret yok edilmiş görünüyor. Peki neden? Çünkü toplum aşırı uygarlığa, aşırı geçim aracına, aşırı sanayiye ve aşırı ticarete sahiptir. Mevcut üretici güçler, artık burjuva mülkiyet ilişkilerini teşvik etmeye hizmet etmiyor; tersine, bu güçler, o ilişkiler için çok güçlü hale gelmişlerdir. Bu ilişkiler tarafından engelleniyorlar; engellerden kurtuldukları zaman ise tüm burjuva toplum düzenini bozuyorlar, burjuva mülkiyetin varlığını tehlikeye sokuyorlar. Burjuva ilişkiler, kendi ürettiği serveti kapsayamayacak kadar daralmış durumdadır.

Burjuvazi, krizleri nasıl aşıyor? Bir taraftan üretici güçlerin büyük bölümünü zorla yok ederek, diğer taraftan ise yeni pazarlar fethederek, mevcut pazarları sonuna kadar sömürerek. Yani daha büyük ve daha yıkıcı krizler için ortam hazırlayarak ve krizleri önleyen araçları gittikçe azaltarak krizleri aşıyor.

Burjuvazinin feodalizmi yerle bir ettiği silahlar, şimdi, burjuvazinin kendisine yönelmiş durumdadır.

Ama burjuvazi kendisine ölüm getiren silahları yapmakla kalmamış, aynı zamanda, o silahları kullanacak insanları da yaratmıştır; modern işçileri, proleterleri.

Burjuvazi, yani sermaye, hangi oranda gelişiyorsa, proletarya da, modern işçi sınıfı da o oranda gelişiyor; iş buldukları sürece yaşayan ve emekleriyle sermayeyi artırdıkları sürece iş bulan sınıf. Kendilerini parça parça satmak zorunda olan bu işçiler, bütün başka ticaret maddeler gibi, bir metadırlar ve bunun sonucu olarak rekabetin bütün iniş çıkışlarına, pazarın bütün dalgalanmalarına maruzdurlar.

Proleterlerin yaptığı iş, makineleşmenin genişlemesi ve iş bölümüyle birlikte, işçiler açısından her türlü kişisel karakterini ve dola-

yısıyla çekiciliğini kaybetmiştir. Proleter, sadece, makinenin bir eklentisi haline gelmiştir; ondan beklenen sadece en basit, en tekdüze, en kolay öğrenilebilen bir el hareketidir. Bundan dolayı işçinin maliyeti, tamamıyla yaşamını ve soyunu sürdürmesi için zorunlu geçim araçlarından ibarettir. Ama bir metanın fiyatı, dolayısıyla emeğin (iş gücü kast ediliyor, ç.n.) fiyatı da, o metanın üretim maliyetine eşittir. Bu nedenle işin iğrençliği arttığı oranda işçinin ücreti de düşer. Dahası; makineleşme ve iş bölümü arttıkça ister çalışma saatlerinin artması, ister aynı çalışma süresi içinde talep edilen işin artması, makinelerin işleyiş hızının yükselmesi nedeniyle olsun, işin miktarı da artar.

Modern sanayi, ataerkil ustanın küçük atölyesini sanayi kapitalistinin büyük fabrikası haline dönüştürmüştür. İşçi yığınları fabrikaya tıkıldılar, askerler gibi örgütlendiler. Sanayi ordusunun sıradan erleri olarak mükemmel bir subaylar ve çavuşlar hiyerarşisinin komutası altına sokuldular. İşçiler, sadece burjuva sınıfının ve burjuva devletin kölesi olmakla kalmıyorlar, her gün, her saat makine tarafından, denetleyici tarafından ve her şeyden önce tekil sanayi burjuva tarafından köleleştiriliyorlar. Bu despotluk, amacın kazanç elde etmek ol-

duğunu açıkça ilan ettiği ölçüde daha bayağı, daha nefret dolu, daha öfke dolu olmaktadır.

El işi daha az ustalık ve güç ister duruma geldikçe, yani modern sanayi geliştikçe, kadın işi de erkek işini o ölçüde geriye itiyor. Yaş ve cinsiyet farklılıklarının işçi sınıfı açısından artık toplumsal bir geçerliliği yoktur.

Artık yaşa ve cinsiyete göre maliyeti değişen iş araçları vardır.

Fabrikatörün sömürüsü son bulduktan ve ücretini nakit olarak aldıktan sonra işçinin üzerine burjuvazinin diğer kesimleri ev sahibi, dükkâncı, tefeci, vb. çullanmaktadır.

Şimdiye kadarki küçük orta tabakalar, küçük sanayiciler, küçük tüccar ve emekliler, zanaatçılar ve köylüler; bütün bu sınıflar, kısmen, küçük sermayeleri büyük sanayiye yetmeyip büyük kapitalistlerle rekabet edemediklerinden dolayı, kısmen de ustalıkları yeni üretim tarzları karşısında değer yitirdiğinden dolayı, kendilerini proletarya saflarında bulurlar. Böylece proletarya, toplumun her sınıfından katılımlarla genişliyor.

Proletarya, farklı gelişme aşamalarından geçer. Onun burjuvaziye karşı mücadelesi, var olmasıyla birlikte başlar.

Başlangıçta tek tek işçiler, sonra bir fabrikadaki işçiler, sonra da bir iş kolunun bir yöredeki işçileri, kendilerini doğrudan sömüren tek tek burjuvalara karşı mücadele ediyorlar. Saldırılarını sadece burjuva üretim ilişkilerine karşı değil, bizzat üretim araçlarına karşı yöneltirler; rekabet eden yabancı metaları imha ederler, makineleri parçalarlar, fabrikaları ateşe verirler, orta çağ işçilerinin ortadan kalkmış statüsünü zor yoluyla geri getirmeye çalışırlar.

Bu aşamada işçiler, bütün ülkeye dağılmış ve rekabet nedeniyle parçalanmış bir kitle durumundadır. İşçilerin kitlesel birlikteliği henüz kendi birleşmelerinin bir sonucu değildir, kendi siyasal amaçları uğruna tüm proletaryayı harekete geçirmek zorunda kalan ve bunu zaman zaman başarabilen burjuvazinin kendi birleşmesinin bir sonucudur.

Yani bu aşamada proleterler, düşmanlarına karşı değil, düşmanlarının düşmanlarına, mutlakıyetçi monarşinin kalıntılarına, toprak sahiplerine, sanayici olmayan burjuvalara, küçük burjuvalara karşı mücadele ediyorlar. Böylece bütün tarihsel hareket, burjuvazinin elinde toplanıyor; kazanılan her zafer, burjuvazinin zaferi oluyor.

Ama sanayinin gelişmesiyle birlikte sadece proletarya çoğalmıyor; aynı zamanda, giderek daha büyük kitleler halinde bir araya gelir, güç kazanır ve gücünü daha fazla hissetmeye başlar. Makineleşme işteki farklılıkları ortadan kaldırdıkça ve ücretler hemen her yerde aynı seviyeye düştükçe, proletaryanın çıkarları ve yaşam koşuları açısından da giderek bir eşitlik oluşur. Burjuvaların kendi aralarındaki büyüyen rekabeti ve bundan doğan ticari krizler, işçi ücretlerinde daha fazla dalgalanmaya neden olur; makineleşmenin hızla gelişmesi ve iyileşmesi, işçilerin bütün konumunu güvensizleştirir; tekil işçi ile tekil burjuva arasındaki çatışmalar giderek iki sınıf arasındaki çatışmaya dönüşür. İşçiler, burjuvaziye karşı koalisyonlar oluşturmaya başlar ve ücret mücadelesini birlikte verirler. Ara ara yükselen isyanları beslemek için kendi aralarında sürekli birlikler oluştururlar. Mücadeleler zaman zaman ayaklanmaya dönüşür.

Zaman zaman işçiler zafer kazanırlar, ama bu sadece geçicidir. Mücadelelerinin gerçek sonucu o andaki başarı değildir, bilakis işçilerin durmadan genişleyen birliğidir. Büyük sanayi tarafından oluşturulan giderek büyüyen komünikasyon araçları bu birliği teşvik eder ve

farklı yerlerdeki işçileri birbirleriyle ilişki içine sokar. Hepsi aynı nitelikte olan sayısız yerel mücadeleleri ulusal çapta bir sınıf mücadelesi olarak merkezileştirmek için gerekli olan işt e bu ilişkidir. Ama her sınıf mücadel esi bir politik mücadeledir. Ve ortaçağ vatandaşlarının, perişan karayolları ile ulaşmak için yüzyıllara gerek duydukları bu birliği, modern proleterler demiryollarıyla birkaç senede gerçekleştirirler.

Proleterlerin bir sınıf ve böylece bir siyasal parti olarak örgütlenmeleri, işçiler arasındaki rekabet yüzünden her an yeniden parçalanıyor. Ama daha güçlü, daha sıkı ve daha büyük çapta sürekli yeniden oluşur. Sınıf olarak burjuvazinin kendi içindeki çatlakları kullanarak, onu, işçilerin tekil çıkarlarını yasa düzeyinde tanımaya zorlar. Öneğin, İngiltere' de on saatlik iş günü yasasının kabul edilmesinde olduğu gibi.

Eski toplumun sınıfları arasındaki çatışmaların esasen tümü, proletaryanın gelişme seyrini teşvik eder. Burjuvazi sürekli bir mücadele içindedir: Başlangıçta aristokrasiye karşı; daha sonra bizzat burjuvazinin, çıkarları sanayinin ilerlemesine ters düşen kesimlerine karşı; sürekli, yabancı ülkelerin burjuvazisine karşı. Bütün bu mücadelelerde proletaryaya başvur-

mak, onun yardımını almak ve böylece onu siyasi harekete çekmek zorunda kaldığını görür. Böylece proletaryaya kendi siyasal ve genel eğitim öğelerini sağlayan bizzat burjuvazi olur; yani kendisine karşı savaşacağı silahları proletaryaya sağlayan bizzat burjuvazidir.

Ayrıca, daha önce de görmüş olduğumuz gibi, egemen sınıfların bütün bileşenleri sanayinin ilerlemesiyle proletaryaya doğru itilirler veya bunların yaşam koşulları en azından tehlikeye girer. Bunlar da proletaryaya çok sayıda eğitim öğeleri sağlarlar.

Nihayet, sınıf mücadelesi belirleyici sona yaklaştığında egemen sınıf içinde, bütün eski toplum içinde, sürüp giden çözülme süreci öylesine sert, apaçık bir nitelik alır ki, egemen sınıfın küçük bir kesimi ondan kopar ve devrimci sınıfa, geleceği ellerinde tutan sınıfa katılır. Daha önceleri soyluluğun bir kesiminin burjuvazinin tarafında geçmesi gibi, şimdi de burjuvazinin bir kesimi proletaryanın tarafına geçmektedir; özellikle de burjuva ideologlarının tüm tarihsel hareketi teorik olarak kavrama düzeyine ulaştırmış olan kesimi.

Günümüzde burjuvazi ile karşı karşıya gelen bütün sınıflar içerisinde sadece proletarya

gerçekten devrimci bir sınıftır. Geriye kalan diğer sınıflar yok olmaktalar ve modern sanayi karşısında çökmekteler; proletarya ise onun en kendine özgü ürünüdür.

Orta sınıflar, küçük sanayici, küçük tüccar, zanaatçı, köylü, tüm bunlar orta tabakalar olarak varlıklarını sürdürmek ve kendilerini çöküşe karşı güvence altına almak için burjuvaziye karşı mücadele ediyorlar. Yani onlar devrimci değil, muhafazakârdırlar. Hatta gericidirler, tarihin çarkını geriye döndürmeye çalışırlar. Devrimci olsalar bile, bunun nedeni proletaryaya katılmaktan korkmalarından dolayıdır; o andaki çıkarlarını değil, gelecekteki çıkarlarını savunurlar, proletaryanın bakış açısını benimsemek için kendi görüş açılarını terk ederler.

Lümpen proletarya eski toplumun bu en alt katmanlarındaki pasif çürümüşlük, bir proleter devrim vasıtasıyla yer yer hareketin içine savrulsa da, yaşam tarzının bütünü itibariyle gerici çabalara satılmaya daha istekli olacaktır.

Eski toplumun yaşam koşulları zaten, proletaryanın yaşam koşullan içinde yok edilmiştir. Proleter mülksüzdür; karısıyla ve çocuklarıyla olan ilişkisinin burjuva aile ilişkileriyle artık ortak bir yanı kalmamıştır; İngiltere' de

olduğu gibi Fransa' da, Amerika' da olduğu gibi Almanya' da da aynı olan modern sanayi işçi, modern sermaye boyunduruğu, proleteri bütün ulusal karakter izlerinden arındırmışSır. Onun gözünde hukuk, ahlâk, din, ardında burjuva çıkarlarının gizlendiği burjuva önyargılarından başka bir şey değildir.

Geçmişte egemenliği ele geçiren tüm sınıflar, elde ettikleri yaşam konumunu, bütün toplumu bu kazanımın buyruğu altına sokarak teminat altına almaya çalışmışlardır. Proleterler, bugünkü mülk edinme biçimini ve dolayısıyla bugüne kadarki bütün mülk edinme biçimini ortadan kaldırmadan, üretici güçleri ele geçiremezler. Proleterlerin güvence altına alacakları hiçbir şeyleri yoktur; onların görevi, o ana kadarki özel güvencelerin ve özel sigortaların tümünü yok etmektir.

Bugüne kadarki bütün hareketler, azınlıklar hareketiydi veya azınlıktakilerin çıkarına gerçekleştirilen hareketlerdi. Proleter hareket ise, oldukça büyük bir çoğunluğun, oldukça büyük bir çoğunluğun çıkarına giriştiği bağımsız harekettir. Mevcut toplumun en alt katmanı olan proletarya, resmi toplumu oluşturan kat-

manların tüm üst yapısı bütünüyle yıkılmadıkça ayaklanamaz, ayağa kalkamaz.

İçerik bakımından olmasa da biçim olarak, proletaryanın burjuvaziye karşı mücadelesi, ilkin ulusal bir mücadeledir. Her ülkenin proletaryası, elbette ki önce kendi burjuvazisiyle hesaplaşmalıdır.

Proletaryanın gelişmesinin en genel evrelerini ana hatlarıyla gösterirken, mevcut toplum içerisinde az ya da çok gizli bir biçimde sürüp giden iç savaşı, savaşın açık bir devrim olarak patlak verdiği ve burjuvazinin zor yoluyla devrilmesinin proletaryanın egemenliğinin temellerini attığı noktaya dek izledik.

Görmüş olduğumuz gibi bugüne kadarki bütün toplum, ezen ve ezilen sınıfların karşıtlığına dayanıyordu. Ama bir sınıfı baskı altında tutmak için, ona hiç değilse kendi kölece varlığını sürdürebileceği birtakım koşulların sağlanması gerekir. Tıpkı küçük burjuvanın, feodal mutlakıyetçiliğin boyunduruğu altında bir burjuva haline gelmesi gibi, serflik döneminde de serf, kendisini komün üyeliğine yükseltmiştir. Buna karşın modern işçi ise, sanayinin gelişmesiyle yükseleceğine, gittikçe kendi sınıfının varlık koşullarının daha da altına dü-

şüyor. İşçi, sefilleşiyor ve sefillik nüfustan ve servetten daha hızlı gelişiyor.

Böylece burjuvazinin artık toplumda egemen sınıf olarak kalacak ve kendi sınıfının yaşam koşullarını topluma belirleyici yasa olarak dayatacak yetenekte olmadığı açıkça ortaya çıkıyor. Egemen olacak durumda değildir, çünkü kölesine köle olarak bile var olma güvencesi veremiyor, çünkü kölesini, onun tarafından besleneceği yerde, onu beslemek zorunda kaldığı bir duruma düşürüyor. Toplum artık burjuvazinin egemenliği altında yaşayamaz, yani onun varlığı toplumla artık bağdaşmıyor.

Burjuva sınıfın varlığı ve egemenliği için esas koşul, servetin özel ellerde birikmesidir; sermayenin oluşması ve çoğalmasıdır; sermayenin koşulu ücretli iştir. Ücretli iş, bütünüyle, işçiler arasındaki rekabete dayanır. Taşıyıcısı ister istemez ve engelsizce burjuvazi olan sanayinin ilerleyişi, işçilerin rekabetten kaynaklanan yalıtılmışlıklarının yerine, birlikteliklerinden ileri gelen devrimci dayanışmalarını kor. Yani büyük sanayinin gelişmesi, burjuvazinin ayaklarının altından ona dayanarak ürettiği ve mülk edindiği temeli çekip alır. Burjuvazi, her şeyden önce, kendi mezar kazıcılarını üretiyor.

Kendisinin çöküşü ve proletaryanın zaferi aynı ölçüde kaçınılmazdır.

II-Proleterler ve Komünistler

Komünistlerin, proleterler karşısındaki konumu nedir?

Komünistler, diğer işçi partilerinden ayrı, onlara karşı özel bir parti değildirler.

Komünistlerin, bütün proletaryanın çıkarlarından ayrı çıkarları yoktur.

Komünistler, proleter hareketi biçimlendirmek için özel kurallar koymazlar.

Komünistler, diğer proletarya partilerinden yalnızca şunlarla ayrılırlar: Bir taraftan proleterlerin farklı ulusal mücadelelerinde bütün proletaryanın milliyetten bağımsız ortak çıkarlarını öplana çıkartırlar ve geçerli kılmaya çalışırlar. Diğer taraftan proletarya ve burjuvazi arasındaki mücadelenin çeşitli gelişme aşamalarında sürekli tüm hareketin çıkarını temsil ederler.

Yani komünistler, fiilen, bütün ülkelerin işçi partilerinin en kararlı, diğer işçi partilerini ileriye iten, teorik olarak, proletaryanın büyük yığını üzerinde koşulları, hareketin seyrini ve

nihai genel sonuçlarını anlama üstünlüğüne sahip olan kesimidir.

Diğer bütün proletarya partileri gibi, komünistlerin de ilk amacı aynıdır: proletaryanın sınıf olarak oluşması, burjuva hakimiyetin yıkılması ve proletaryanın siyasal iktidarı ele geçirmesi.

Komünistlerin teorik görüşleri, şu veya bu dünyayı iyileştiricisi (dünyayı düzeltmeye hevesli reformcu ç.n.) tarafından icat edilen ya da keşfedilen fikirlere, ilkelere dayanmaz.

Bunlar yalnızca mevcut sınıf mücadelesinin, gözümüzün önünde cereyan eden bir tarihsel hareketin gerçek ilişkilerinin genel ifadesinden başka bir şey değildir. Bugüne kadar var olan mülkiyet ilişkilerinin yok edilmesi, komünizmin ayırt edici özelliği değildir.

Bütün mülkiyet ilişkileri, sürekli tarihsel bir dönüşüme, sürekli tarihsel bir değişime tâbi olmuşlardır.

Öneğin Fransız Devrimi, burjuva mülkiyetinin lehine, feodal mülkiyeti kaldırmıştır.

Komünizmin ayırıcı özelliği, genel olarak mülkiyetin kaldırılması değil, burjuva mülkiyetinin ortadan kaldırılmasıdır.

Ama modern burjuva özel mülkiyet, ürünlerin üretilmesinin ve mülk edinilmesinin sınıf zıtlıklarına, birinin diğerini sömürmesine dayanan sisteminin nihai ve en tam ifadesidir.

Bu anlamda, komünistler teorilerini tek bir tümcede - Özel mülkiyetin kaldırılması - özetleyebilirler.

Biz komünistler, kişisel olarak kazanılmış, kişinin kendi çalışmasıyla elde ettiği mülkiyeti ortadan kaldırmak istemekle suçlanıyoruz; güya her türlü kişisel özgürlüğün, faaliyetin ve bağımsızlığın temelini oluşturan mülkiyet.

Çalışarak elde edilmiş, bizzat edinilmiş, bizzat kazanılmış mülkiyet! Burjuva mülkiyetten önce gelen küçük burjuva ve küçük köylü mülkiyetinden mi söz ediyorsunuz? Bunu ortadan kaldırmamıza gerek yok; sanayideki gelişme bunu zaten büyük ölçü de ortadan kaldırmıştır ve hâlâ da gün be gün ortadan kaldırıyor.

Yoksa modern burjuva özel mülkiyetten mi söz ediyorsunuz?

Peki ücretli iş, proleterin işi ona bir mülkiyet yaratır mı? Asla. Bu, sermaye, sadece, yani ücretli işi sömüren ve yeni sömürü için yeni bir ücretli iş arzı doğuran koşullarda çoğalan mül-

kiyeti yaratır. Mevcut biçimi içinde mülkiyet, sermaye ile ücretli iş karşıtlığı içinde hareket eder.

Bu karşıtlığın her iki yanını inceleyelim.

Kapitalist olmak, üretimde sadece salt kişisel değil, toplumsal bir konuma da sahip olmaktır. Sermaye ortaklaşa bir üründür ve ancak çok sayıda üyenin ortak faaliyetiyle, hatta son kertede, sadece toplumun tüm üyelerinin ortak faaliyetiyle harekete geçirilebilir.

Yani sermaye kişisel değil, toplumsal bir güçtür.

Şu halde, sermaye ortak mülkiyete, toplumun bütün üyelerinin mülkiyetine dönüştürülürse, bu durumda kişisel mülkiyet toplumsal mülkiyete dönüştürülmüş olmaz. Sadece mülkiyetin toplumsal karakteri değişime uğrar, sınıf karakterini yitirir.

Şimdi de ücretli işe bakalım:

Ücretli işin ortalama fiyatı, asgari ücret, yani işçinin işçi olarak hayatta kalması için zorunlu olan geçim araçlarının toplam miktarıdır. Demek ki, ücretli işçinin faaliyetiyle sahip olduğu şey sadece onun çıplak hayatını yeniden üretmesine yeter. İnsan yaşamının devamı ve

yeniden üretimi için yapılan ve geriye başkalarının işine komuta edecek hiç bir fazlalık bırakmayan iş ürünlerinin bu kişisel mülk edinilmesini, hiç bir biçimde kaldırmak niyetinde değiliz. Ortadan kaldırmak istediğimiz tek şey, sadece, işçinin sırf sermayeyi artırmak için yaşadığı, egemen sınıfın çıkarının gerektirdiği kadar yaşadığı mülkiyetin bu rezil karakteridir.

Burjuva toplumda canlı iş,sadece, birikmiş emeği çoğaltmaya yarayan bir araçtan başka bir şey değildir. Komünist toplumda ise birikmiş emek, sadece, işçilerin yaşam sürecini genişletmek, zenginleştirmek, geliştirmek için bir araçtır.

Yani, burjuva toplumda geçmiş, bugüne egemendir; komünist toplumda ise, bugün, geçmişe egemendir. Burjuva toplumda, yaşayan birey bağımlı ve kişisel değilken sermaye, bağımsız ve kişiseldir.

Ve bu ilişkilerin kaldırılmasına, burjuvazi, kişiselliğin ve özgürlüğün kaldırılması diyor! Ve haklı da. Ama burada söz konusu olan burjuva kişiselliğin, burjuva bağımsızlığın ve burjuva özgürlüğün ortadan kaldırılmasıdır.

Bugün burjuva üretim ilişkileri çerçevesinde özgürlük ile kastedilen, ticaret ve alımsatım özgürlüğüdür.

Ama eğer alım ve satım yok olursa, serbest alım ve satım da yok olur. Serbest alım ve satım konusundaki bu sözlerin ve burjuvazimizin genel olarak, özgürlük konusundaki bütün öteki çığırtkanlıklarının eğer bir anlamı varsa, ancak kısıtlanmış alım ve satım karşısında ortaçağın köleleştirilmiş yurttaşı karşısında bir anlamı vardır; yoksa, alım ve satım, burjuva üretim koşullarının ve bizzat burjuvazinin komünistçe kaldırılması karşısında hiç bir anlam taşımaz.

Özel mülkiyeti ortadan kaldırmak istediğimiz için dehşete kapılıyorsunuz. Ama özel mülkiyet sizin mevcut toplumunuzda nüfusun onda dokuzu için zaten ortadan kaldırılmış durumda; özel mülkiyetiniz, ancak onda dokuzun buna sahip olmaması sayesinde varlığını sürdürüyor. Demek ki, bizi, toplumun ezici çoğunluğunun mülksüz olmasını zorunlu kılan bir mülkiyeti ortadan kaldırmak istememizden dolayı suçluyorsunuz.

Yani, bizi, mülkiyetinizi ortadan kaldırmak istemekle suçluyorsunuz. Elbette, tam da bunu istiyoruz.

İşin, artık sermayeye, paraya ya da ranta, tekelleştirilebilecek toplumsal bir güce dönüştürülemeyeceği andan itibaren, yani kişisel mülkiyetin artık burjuva mülkiyete, sermayeye dönüştürülemeyeceği andan itibaren, o andan itibaren, kişiselliğin yok olduğunu açıklıyorsunuz.

Demek ki, kişi demekle, burjuvadan, orta sınıf mülk sahibinden başkasını kastetmediğinizi itiraf ediyorsunuz. Bu kişi, gerçekten de, ortadan kaldırılmalıdır.

Komünizm kimseyi toplumun ürünlerini mülk edinme gücünden yoksun bırakmıyor, sadece, o mülkiyet aracılığıyla başkasının emeği üzerinde hâkimiyet kurma hakkını ortadan kaldırıyor.

Ckel mülkiyetin kaldırılmasıyla her türlü faaliyetin duracağı ve genel bir tembelliğin kök salacağı itirazı öne sürülmüştür.

Şayet böyleyse, burjuva toplum aylaklık yüzünden çoktan çöküp giderdi; çünkü bu toplumda çalışanlar hiç bir şey edinemiyorlar, bir şeyler edinenler ise çalışmıyorlar. Aslında bu

itiraz, sermaye olmayınca artık ücretli işin de olamayacağı safsatasını ifade ediyor.

Maddi ürünlerin komünistçe üretilme ve mülk edinilme biçimine yöneltilen tüm itirazlar, aynı şekilde, zihinsel ürünlerin komünistçe üretilme ve mülk edinilme biçimine de yöneltilmiştir. Burjuva için sınıf mülkiyetinin yok olması, nasıl ki bizzat üretimin yok olması demekse, sınıf kültürünün son bulması da, kendisi için, her türlü kültürün yok olması demektir.

Burjuvazinin kaybı için üzüntü duyduğu kültür, toplumun büyük çoğunluğu için makine gibi hareket etme eğitiminden ibarettir.

Ama bizim burjuva mülkiyeti kaldırma niyetimizi kendi burjuva özgürlük, kültür, hukuk, vb. anlayışlarınızla ölçtüğünüz müddetçe, bizimle tartışmayınız. Nasıl ki, hukukunuz, sınıfınızın yasa mertebesine çıkarılmış iradesinden, içeriği sınıfınızın yaşam koşulları tarafından belirlenen bir iradeden başka bir şey değilse, bizzat kendi düşünceleriniz, burjuva üretim ve burjuva mülkiyet ilişkilerinin ürünlerinden başka bir şey değildir.

Kendi üretim ve mülkiyet ilişkilerinizi - üretimin ilerlemesi sırasında ortaya çıkan ve yok olan tarihsel ilişkileri - doğanın ve aklın

ölümsüz yasalarına dönüştürmeye götüren ilginç düşünceyi sizden önceki bütün egemen sınıflarla paylaşıyorsunuz. Antik mülkiyet için kavradığınızı, feodal mülkiyet için kavradığınızı, elbette burjuva mülkiyet için kabul etmezsiniz.

Ailenin kaldırılması! En radikaller bile, komünistlerin bu yüz kızartıcı amacı karşısında parlıyorlar.

Günümüzün ailesi, burjuva aile, neye dayanıyor? Sermayeye, özel kazanca dayanıyor. Bu aile tam gelişmiş haliyle sadece burjuvazi için vardır. Ama burjuva aile tamamlayıcı ekini proleterin zorunlu ailesizliğinde ve genel fuhuşta bulmaktadır.

Burjuva ailesi, tabii ki, yarattığı bu eklemiyle birlikte yok olacak ve sermayeyle birlikte tarihten silinecektir.

Bizi, çocukların anababaları tarafından sömürülmesine son vermeyi istemekle mi suçluyorsunuz? Bu büyük suçu işlediğimizi itiraf ediyoruz.

Ama ev eğitimin yerine toplumsal eğitimi koyarak en sıcak ilişkileri yok ettiğimizi söylüyorsunuz.

Ya sizin eğitiminiz! O da toplum tarafından belirlenmiyor mu? O da toplumsal koşullar tarafından, toplumun doğrudan ya da dolaylı müdahalesiyle, okul aracılığıyla belirlenmiyor mu? Toplumun eğitim üzerine etkisini komünistler icat etmedi. Onlar sadece onun karakterini değiştiriyorlar, eğitimi egemen sınıfın etkisinden çekip alıyorlar.

Aile ve eğitim konusundaki, anababa ile çocuk arasındaki kutsal ilişki konusundaki burjuva söylemler, proleterlerin tüm aile bağları modern sanayinin etkisiyle parçalandıkça ve bunların çocukları basit ticaret maddelerine ve iş araçlarına dönüştükçe daha da iğrençleşiyor.

Tüm burjuvazi koro halinde, ama siz komünistler, kadınların ortaklığını getirmek istiyorsunuz, diye bağırıyor.

Burjuva, eşinde, salt bir üretim aracı görüyor. İletim araçlarının ortaklaşa kullanılacağını duyuyor ve doğal olarak, ortaklaşa olma yazgısından kadınların da aynı şekilde paylarına düşeni alacaklarından başka bir şey düşünemiyor.

Söz konusu olanın, kadınların salt üretim araçları olma durumuna son vermek olduğunu aklına bile getirmiyor.

Ayrıca, burjuvalarımızın, komünistlerin güya resmi kadın ortaklığı üzerine erdemli öfkesinden daha gülünç hiç bir şey olamaz. Komünistlerin kadın ortaklığını getirmelerine gerek yok; bu, zaten çok eski zamanlardan beri var.

Bizim burjuvalar, resmi fuhuş bir yana, proleterlerin karılarına ve kızlarına sahip olmakla da yetinmeyip birbirlerinin karılarını baştan çıkarmaktan büyük zevk alıyorlar.

Burjuva evliliği, gerçekte, evli kadınların ortaklığıdır. Olsa olsa, komünistler, kadınların ikiyüzlüce gizlenmiş ortaklığı yerine resmi ve açık yüreklisini getirmeyi istemekle suçlanabilirler.

Zaten, apaçıktır ki, bugünkü üretim ilişkilerinin kalkmasıyla birlikte, bu sistemden çıkan kadınların ortaklığı da, yani resmi ve özel fuhuş da yok olacaktır.

Komünistler, ayrıca, vatan ve milliyeti kaldırmayı istemekle de suçlanıyorlar.

İşçilerin vatanı yoktur. Onlardan sahip olmadıkları bir şeyi alınamaz. Proletarya, her şeyden önce, siyasal gücü ele geçirmek, ulusun önder sınıfı durumuna gelmek, bizzat ulus olarak yapılanmak durumunda olduğu için kendisi de bizzat ulusaldır, ama sözcüğün burjuva anlamında değil.

Halklar arasındaki ulusal farklılıklar ve karşıtlıklar, burjuvazinin gelişmesiyle, ticaret özgürlüğüyle, dünya pazarıyla, sanayi üretimindeki ve buna tekabül eden yaşam koşullarındaki tekdüzelikle her geçen gün biraz daha yok oluyor.

Proletaryanın hakimiyeti, bunları daha da çok yok edecektir. En azından uygar ülkeler asındaki eylem birliği, proletaryanın kurtuluşunun ilk koşullarından biridir.

Bireyin bir başkası tarafından sömürülmesine son verildikçe, bir ulusun bir başkası tarafından sömürülmesine de son verilmiş olacaktır. Ulus içinde sınıflar arası karşıtlık kalktığı ölçüde bir ulusun bir başkasına düşmanlığı da ortadan kalkacaktır.

Komünizme karşı dinsel, felsefi ve genel olarak ideolojik açıdan yöneltilen suçlamalar, daha fazla açıklamaya değmez.

İnsanların yaşam koşullarıyla, toplumsal ilişkileriyle, toplumsal var oluşlarıyla birlikte düşüncelerinin, görüşlerinin ve kavramlarının, tek sözcükle, insanın bilincinin değiştiğini kavramak için derin bir sezgiye gerek var mıdır?

Fikirlerin tarihi, zihinsel üretimin, maddi üretimin değişmesiyle birlikte değiştiğini kanıtlamıyor mu? Her devrin hakim düşünceleri daima sadece hakim sınıfının düşünceleri olmuştur.

Toplumu devrimcileştiren düşüncelerden bahsediliyor; böylece eski toplum içinde yeni bir toplumun unsurlarının oluşmuş olduğundan bahsediliyor; eski düşüncelerdeki çözülmenin eski yaşam koşullarındaki çözülmeyle atbaşı gittiğinden bahsedilmiş oluyor.

Antik dünya yıkılma sürecindeyken, eski dinler de Hristiyanlık karşısında boyun eğdiler. Hristiyanlık düşünceleri 18. yüzyılda aydınlanma düşünceleri karşısında yenik düştüklerinde, feodal toplum da o zamanın devrimci burjuvazisiyle ölümkalım mücadelesi veriyordu. Din ve vicdan özgürlüğü düşünceleri, serbest rekabetin bilgi alanındaki egemenliğini ifade ediyordu.

"Ama dinsel, ahlâki, felsefi ve hukuksal düşünceler vs. tarihsel gelişimin akışı içerisinde değişime uğramışlardır" denecek. Din, ahlâk, felsefe, siyasal bilim ve hukuk, bu değişim içinde daima ayakta kalmışlardır. *"Ayrıca, bir de, bütün toplum durumlarında ortak olan özgürlük, adalet, vb. gibi ölümsüz gerçekler vardır. Ama komünizm, ebedi gerçekleri ortadan kaldırıyor; dini ve ahlâkı yeni bir temel üzerine oturtacağı yerde ortadan kaldırıyor; dolayısıyla da, tüm geçmiş tarihsel gelişmelerle ters düşüyor."*

Bu suçlama neye odaklanıyor? Bütün geçmiş toplumların tarihi, farklı çağlarda farklı biçimlenmiş olan sınıf zıtlıkları içinde cereyan etmiştir. Ama hangi biçimi almış olurlarsa olsunlar, bütün geçmiş çağlarda ortak gerçek, toplumun bir bölümünün ötekisi tarafından sömürülmesidir. Bundan dolayı, geçmiş çağların toplumsal bilinci, bütün çeşitliliğine ve farklılığa rağmen, belli ortak biçimler içinde sınıf zıtlıklarının tamamen yok olmasıyla tamamen ortadan kalkacak olanabilinç biçimleri içinde hareket etmesinde şaşılacak bir yan yoktur.

Komünist devrim, geleneksel mülkiyet ilişkilerinden en köklü kopuştur; gelişme seyri

içinde geleneksel düşüncelerden en köklü kopuşu getirmesinde şaşılacak bir yan yoktur.

Artık komünizme karşı yöneltilen burjuva itirazları bir kenara bırakalım.

Yukarıda işçi devriminde ilk adımın, proletaryayı egemen sınıf durumuna getirmek, demokrasi mücadelesini kazanmak olduğunu gördük.

Proletarya, siyasal egemenliğini, tüm sermayeyi burjuvaziden adım adım koparıp almak, bütün üretim araçlarını devletin, yani egemen sınıf olarak örgütlenmiş proletaryanın elinde merkezileştirmek için ve üretici güçlerin tamamını olabildiğince çabuk çoğaltmak için kullanacaktır.

İlk aşamada bu, elbette, mülkiyet hakkına ve burjuva üretim koşullarına yönelik despotça saldırmayla; yani ekonomik bakımdan yetersiz ve savunulamaz gibi görünen, ama hareketin seyri içinde kendisini aşan, eski toplum düzenine daha başka saldırıları zorunlu kılan ve üretim biçimini tamamıyla devrimcileştirmenin bir aracı olması bakımından kaçınılmaz olan önlemlerle gerçekleştirilir.

Bu önlemler ülkelerden ülkeye farklı olacaktır.

Bununla birlikte, aşağıdakiler en ileri ülkelerde oldukça genel bir uygulanabilirliğe sahip olacaklardır:

1-Toprak mülkiyetinin kamulaştırılması ve toprak rantının devlet giderleri için kullanılması.

2 - Ağır bir oranlı vergi.

3 - Miras hakkının kaldırılması.

4 - Tüm asilerin ve ülkeden kaçanların mülklerine el konulması.

5 - Sermayesi devlete ait ve sadece tekel olan ulusal bir banka aracılığıyla kredilerin devlet elinde merkezileştirilmesi.

6 - Ulaşım araçlarının devlet elinde merkezileştirilmesi.

7 - Ulusal fabrikaların ve üretim araçlarının artırılması; boş toprakların ekime açılması ve arazinin ortak bir plana göre iyileştirilme si.

8 - Herkese çalışma zorunluluğu; özellikle tarım alanında sanayi ordularının kurulması.

9 - Tarım ve sanayi işletmelerinin birleştirilmesi; kent ve kır arasındaki farklılıkların tedricen içerisinde giderilmesinde etkin ol mak.

10 - Bütün çocuklar için devlet okullarında parasız eğitim. Bugünkü biçimi içerisinde çocukların fabrikalarda çalıştırılmalarına son verilmesi. Eğitimin maddi üretimle birleştirilmesi vs.

Gelişimin seyri içinde sınıf ayrımları kalktığında ve bütün üretim birleşmiş bireylerin ellerinde yoğunlaştığında, kamu gücü siyasal niteliğini yitirecektir. Esas itibariyle siyasal güç, bir sınıfın bir başka sınıfı baskı altında tutmak amacıyla örgütlenmiş gücüdür.

Proletarya, burjuvaziyle mücadelesinde, zorunlu olarak, bir sınıf olarak birleşip bir devrim yoluyla kendisini hakim sınıf durumuna getirdiğinde ve hakim sınıf olarak eski üretim ilişkilerini zor kullanarak ortadan kaldırdığında, bu koşullarla birlikte, sınıf karşıtlıklarını ve genel olarak sınıfların varlık koşullarını da ortadan kaldırmış ve böylelikle, bir sınıf olarak kendi hakimiyetini ortadan kaldırmış olacaktır.

Sınıflarıyla ve sınıf karşıtlıklarıyla birlikte eski burjuva toplumun yerine, kişinin özgür gelişiminin, herkesin özgür gelişiminin koşulu olduğu bir birlik gelecektir.

III-SOSYALİST VE KOMÜNİST LİTERATÜR

1. GERİCİ SOSYALİZM

a)Feodal Sosyalizm

Tarihsel duruşları gereği, modern burjuva toplumuna karşı kitapçıklar yazmak, Fransız ve İngiliz aristokrasisinin mesleği haline geldi. Haziran 1830 Fransız devriminde ve İngiliz reform hareketinde nefret ettikleri sonradan görmeler karşısında bir kez daha yenik düştü. Artık ciddi bir siyasal mücadelen bahsedilemezdi. Aristokrasinin elinde geriye yalnızca yazınsal bir mücadele olanağı kaldı. Ama yazın alanında da, restorasyon döneminin eski söylemleri artık imkânsız hale gelmişti. Sempati uyandırmak için aristokrasi, görünüşte kendi çıkarlarını gözden uzak tutmak ve burjuvaziye karşı yalnızca sömürülen işçi sınıfının çıkarına olan iddianameler hazırlamak zorunda kaldı. Böylece aristokrasi, öcünü, yeni efendisine taşlamalar düzerek ve kulağına da yaklaşmakta olan felâket konusunda uğursuz kehanetler fısıldayarak aldı.

Feodal sosyalizm ortaya böyle çıktı; yarı yakınma, yarı taşlama; yarı geçmişin yankısı; yarı geleceğin uyarısı; bazen acı, nükteli ve keskin eleştirisiyle burjuvaziyi tam yüreğinden vurarak ama modern tarihin gidişini kavramakta tam bir yetersizlik gösterdiğinden etkisi bakımından hep gülünç düşerek.

Aristokratlar, halkı arkalarında toplamak için, ellerinde dilenci heybesinden bir bayrakla ortaya çıkıyorlardı. Ama halk, onların peşine her takılışında kıçındaki eski feodal hanedan armasını görüp yüksek perdeden aşağılayıcı kahkahalar atarak dağılıyordu.

Fransız Meşrutiyetçilerin ve "*Genç İngiltere*"nin bir kısmı bu sahneyi pek güzel oynadılar.

Feodaller, kendi sömürü biçimlerinin burjuvazininkinden farklı olduğunu gösterirken, tamamen farklı ve artık eskimiş durum ve koşullar altında sömürüde bulunduklarını unutuyorlar. Kendi hakimiyetleri döneminde modern proletaryanın hiç bir zaman var olmadığını kanıtlarlarken, modern burjuvazinin kendi toplum biçimlerinin zorunlu ürünü olduğunu unutuyorlar.

Ayrıca, eleştirilerinin gerici niteliğini o denli az gizliyorlar ki, burjuvaziye karşı yönelttikleri esas suçlama, burjuva rejim altında eski toplum düzenini yerle bir edecek bir sınıfın gelişmekte olduğunu belirtmekten öteye geçmiyor.

Burjuvaziyi, bir proletarya yaratmaktan ziyade, devrimci bir proletarya yarattığı için eleştiriyorlar.

Bundan dolayı, siyasal pratikte, işçi sınıfına karşı bütün zor önlemlerine katılıyorlar; günlük yaşamda da, bütün tumturaklı sözlerine karşın altın elmaları toplamak ve doğruluğu, sevgiyi ve onuru, bezirgan pazarlığında yün ile, şeker pancarı ve içki ile mübadele ediyorlar.

Papazla feodal bey nasıl sürekli el ele olmuşsa, papazca sosyalizm de feodal sosyalizmle el eledir. Hristiyan ehliliğine sosyalist bir renk vermekten

daha kolay şey yoktur. Hristiyanlık özel mülkiyete karşı, evliliğe karşı, devlete karşı çıkmamış mıdır? Bunların yerine yardım severliği ve yoksulluğu, evlenmemeyi nefis terbiyesini, manastır hayatını ve kiliseyi vaaz etmemiş midir? Hristiyan sosyalizmi, rahibin

aristokratın kin dolu kıskançlığını takdis ettiği kutsal sudur.

b) Küçük Burjuva Sosyalizmi

Feodal aristokrasi, burjuvazi tarafından yıkılan, modern burjuva toplumda yaşam koşulları körelen ve ölmeye yüz tutan tek sınıf değildi. Ortaçağ kentlileri ve küçük mülk sahibi köylüler, modern burjuvazinin öncelleriydi. Sanayi ve ticari bakımdan nispeten az gelişmiş ülkelerde bu sınıf, doğmakta olan burjuvaziyle yan yana bitkisel yaşamını sürdürüyor.

Modern uygarlığın tam olarak gelişmiş olduğu ülkelerde, proletarya ile burjuvazi arasında yalpalayan ve burjuva toplumunun tamamlayıcı bir parçası olarak kendisini durmadan yenileyen yeni bir küçük burjuvazi oluşmuştur; bu küçük burjuvazinin üyeleri, rekabet yüzünden, durmadan proletaryanın arasına fırlatılıp atılıyorlar ve modern sanayi geliştikçe, bunlar, modern toplumun bağımsız bir kesimi olarak tamamen yok olacakları ve tarımdaki, manüfaktürdeki ve ticaretteki yerlerinin denetçiler, kâhyalar ve tezgâhtarlar tarafından alınacağı anın yaklaşmakta olduğunu da görüyorlar.

Nüfusun yarısından çok daha fazlasını köylü sınıfın oluşturduğu Fransa gibi ülkelerde, burjuvaziye karşı proletaryanın yanında yer alan yazarların, burjuva rejimini eleştirirken köylünün ve küçükburjuvanın ölçütlerini kullanmaları ve işçi partisini küçük burjuva bakış açısından savunmaları doğaldı. Böylece küçükburjuva sosyalizmi doğdu. Sismondi, sadece Fransa' da değil, İngiltere' de de bu literatürün öncüsüydü.

Bu sosyalizm, modern üretim ilişkileri içindeki çelişkileri son derece keskin bir görüşle çözümledi. İktisatçıların yaltaklanmalarını apaçık ortaya serdi. Makinelerin ve iş bölümünün yıkıcı etkilerini, sermayenin ve toprağın yoğunlaşmasını, aşırı üretimi ve fazla üretim krizlerini, küçük burjuvazi ile köylülüğün kaçınılmaz çöküşünü, proletaryanın yoksulluğunu, üretimdeki anarşiyi, servet dağılımındaki aşikâr eşitsizlikleri, uluslar arasındaki sanayisel yok etme savaşını, eski ahlâki bağların, eski aile ilişkilerinin, eski milliyetlerin çözülüşünü kanıtladı.

Ama olumlu şekillenmesine göre bu sosyalizm, ya eski üretim ve değişim araçlarını ve bunlarla birlikte eski mülkiyet ilişkilerini ve

eski toplumu geri getirmeyi ya da modern üretim ve değişim araçlarını, bu araçlar tarafından parçalanmış bulunan ve parçalanmaları kaçınılmaz olan eski mülkiyet ilişkileri çerçevesi içerisinde tutmak istiyor. Her iki durumda da, aynı anda hem gerici ve hem de ütopyacıdır. Manüfaktürde loncalar ve tarımda ataerkil ilişkiler, bu sosyalizmin son sözüdür.

Gelişim süreci içinde bu yön, korkak bir yaygaraya girdi.

c) Alman Sosyalizmi ya da "*Gerçek*" Sosyalizm

Fransa' da, hakim burjuvazinin baskısı altında ve bu hakimiyete karşı mücadelenin yazınsal ifadesi olarak ortaya çıkan sosyalist ve komünist literatür, Almanya' ya, tam da burjuvazinin feodal mutlakıyetçiliğe karşı mücadelesine henüz başlamış olduğu bir sırada girdi.

Alman filozofları, sözde filozoflar ve sivri zekâlıları bu literatüre dört elle sarıldılar ve ne var ki, bu yazıların Fransa' dan Almanya' ya göçmeleri sırasında, Fransa' daki yaşam koşullarının da bunlarla birlikte göçmediğini unuttular. Bu Fransız literatürü, Almanya'nın toplumsal koşullarıyla temasa geldiğinde bütün o

anki pratik önemini kaybetti ve salt yazınsal bir görünüm aldı; insan tabiatının gerçekleştirilmesi üzerine boş bir spekülasyon olarak ortaya çıktı. Böylece, 18. yüzyıl Alman filozofları için birinci Fransız Devriminin istemleri, genel olarak "*Pratik Us*"un istemlerinin ötesinde bir şey değillerdi ve devrimci Fransız burjuvazisinin iradesinin dile getirilişi, onların gözüne, safi iradenin, olması gereken iradenin, hakiki İnsan İradesinin yasaları anlamına geliyordu.

Alman yazarların tek yaptıkları, yeni Fransız fikirlerini kendi eski felsefi fikirlerine uyumlu hale getirmekten ya da daha doğrusu, bu Fransız fikirlerini kendi felsefi bakış açıları çerçevesinde sahiplenmekten ibaretti.

Bu sahiplenme, yabancı dildeki bir şeyin benimsenmesi gibi oldu,yani çeviri aracılığıyla.

Eski putatapıcılığın klâsik yapıtlarının yazılı olduğu metinlerin üzerine keşişlerin saçma Katolik aziz hikâyelerini yazdıkları bilinir. Alman yazarları ise laik Fransız literatürüne bunun tersini uyguladılar. Yani Fransızca asıllarının altına kendi felsefi saçmalıklarını yazdılar. Örneğin paranın iktisadi işlevleri konusundaki

Fransız eleştirisinin altına, "*İnsan Ökünün Yabancılaşması*"nı yazdılar ve burjuva devleti konusundaki Fransız eleştirisinin altına da, "*Soyut Genel Hakimiyetinin Kaldırılması*"nı yazdılar, vb.

Fransız tarihsel eleştirilerinin altına bu felsefi sözleri koymayı, "*Eylem Felsefesi*", "*Gerçek Sosyalizm*", "*Alman Sosyalizmin Bilimi*" vb. ifadelerle andılar.

Fransız sosyalist ve komünist yazını, böylece, tamamıyla iğdiş edildi. Ve Alman' ın ellerinde bu bir sınıfın bir başka sınıfa karşı mücadelesini dile getirme özelliğini yitirdiği için, Alman, "*Fransız tekyanlılığı*"nın üstesinden geldiğinin ve gerçek gereksinmeleri değil, gerçeğin gereksinmelerini, proletaryanın çıkarlarını değil, İnsan Doğasının, hiç bir sınıfa ait olmayan, hiç bir gerçekliği bulunmayan, yalnızca felsefi fantezinin puslu dünyasında var olan genel olarak insanın çıkarlarını savunuyordu.

Beceriksizce hazırlanmış okul ödevini böyle gösterişle ciddiye alan ve çığırtkanlıkla göklere çıkaran bu Alman sosyalizmi, böylece, bilgiç masumiyetini yavaş yavaş yitirdi.

Alman burjuvazisinin, özellikle de Prusya burjuvazisinin feodal ve mutlakıyetçi krallığa karşı yürüttüğü mücadele, yani liberal hareket ciddileşti.

Böylece "*gerçek*" sosyalizm, çok istediği, siyasal hareketin karşısına sosyalist talepleri koyma fırsatını elde etmiş oluyordu; liberalizme karşı, temsili devlete karşı, burjuva rekabetine karşı, burjuva basın özgürlüğüne, burjuva hukukuna, burjuva özgürlüğüne ve eşitliğine karşı bilinen lanetleri savurma ve yığınlara bu burjuva hareketiyle kazanacak hiç bir şeyleri olmayıp her şeylerini yitireceklerini vaaz etmesi fırsatı. Alman sosyalizmi, ruhsuz yankısı olduğu Fransız eleştirisinin, tekabül ettiği iktisadi yaşam koşullarıyla birlikte, modern burjuva toplumun varlığını ve buna uyarlanmış bir siyasal yapıyı, gerçekleştirilmeleri Almanya' da henüz süren mücadelenin esas hedefi olan şeyleri öngördüğünü, gerekli olduğu anda unuttu.

Alman sosyalizmi, mutlakıyetçi Alman hükümetlerine ve onların papazlardan, profesörlerden, toprak sahiplerinden ve bürokratlardan oluşan bağlaşıkları için kendilerini tehdit

eden yükselen burjuvaziye karşı sevinçle karşılanan bir korkuluk hizmeti gördü.

Alman sosyalizmi, bu aynı hükümetlerin Alman işçi sınıfının ayaklanmalarına karşı kullandıkları tüfek kurşunlarının ve kırbaç darbelerinin verdiği acının ağız tatlandırıcı bir bütünleyicisi oldu.

Böylece "*Gerçek*" sosyalizm, hükümetlerin elinde, Alman burjuvazisine karşı bir silah haline gelirken, aynı zamanda doğrudan doğruya gerici bir çıkarı, Alman darkafalılarının çıkarını da temsil ediyordu. Almanya'da, 16. yüzyılın bir kalıntısı olan ve o zamandan bu yana çeşitli biçimler altında tekrar tekrar ortaya çıkan küçük burjuvazi mevcut düzenin asıl toplumsal temelini oluşturur.

Bu sınıfın varlığının korunması, Almanya' daki mevcut durumun korunması anlamına gelir. Burjuvazinin sanayisel ve siyasal hakimiyeti, bir taraftan sermaye yoğunlaşması sonucu, diğer taraftan da devrimci bir proletaryanın doğuşu sonucu, onu kesin bir yıkım ile tehdit ediyor. "*Gerçek*" sosyalizm, bir taşla iki kuş birden vurabilirmiş gibi göründü.

"*Gerçek*" sosyalizm bir salgın gibi yayıldı.

Alman sosyalistlerinin, kemikleri kalmış "*ebedi hakikatler*"ine giydirdikleri spekülatif tezgâhta dokunmuş, sivri zekâlı söylem çiçekleriyle süslenmiş, gönül bulandırıcı duygusallıkla sırsıklam olmuş bu kisve, sadece, mallarının halk arasında sürümünü artırdı.

Alman sosyalizminin kendisi de, görevinin küçükburjuva darkafalının süslü sözcüsü olmak olduğunu giderek daha çok benimsedi.

Alman ulus unu normal ulus ve küçük Alman darkafalısını da normal insan ilân etti. Onun her aşağılığına, tam tersini ifade eden gizli, yüksek, sosyalist anlam verdi. Öyle ki işi, komünizmin "*vahşice yıkıcı*" eğilimine doğrudan karşı çıkmaya ve bütün sınıf mücadelelerini tepeden ve tarafsız bir küçümsemeyle karşıladığını ilân etmeye kadar götürdü. Çok az istisna dışında, Almanya' da piyasaya sürülen bütün sözde sosyalist ve komünist yayınlar, bu bayağı ve sinir bozucu literatür alanına girer.

2.Tutucu Sosyalizm ya da Burjuva Sosyalizmi

Burjuvazinin bir kesimi, burjuva toplumun varlığının güvence altına almak için, toplumsal hoşnutsuzlukları gidermek istiyor.

İktisatçılar, iyilikseverler, hümanistler, işçi sınıfının durumunu iyileştiriciler, hayır işleri örgütleyicileri, hayvanlara eziyet edilmesini önleme derneklerinin üyeleri, ılımlılık yanlıları, akla gelebilecek her renkten reformistler, bu kesime dahildirler. Bu burjuva sosyalizmi, eksiksiz sistemler haline de getirilmiştir.

Örnek olarak Proudhon' un Sefaletin Felsefesi ni gösterebiliriz.

Sosyalist burjuvalar, modern toplumun yaşam koşullarını buradan zorunlu olarak çıkan mücadeleler ve tehlikeler olmaksızın istiyorlar. Bunlar mevcut toplumu, devrimci ve çözücü öğeleri çıkartılmış olarak istiyorlar. Proletaryası olmayan bir burjuvazi istiyorlar. Burjuvaziye göre elbette ki en iyi dünya kendisinin hakim olduğu dünyadır. Burjuva sosyalizmi, bu ferahlatıcı tasarımını az çok eksiksiz çeşitli sistemler haline getiriyor. Proletaryadan böyle bir sistemi yürütmesini ve böylece, bu yeni Kudüs' e dahil olmasını talep etmekle, aslında sadece, proletaryanın mevcut toplum çerçevesi içerisinde kalmasından, ama burjuvaziye ilişkin bütün nefret dolu düşüncelerini bir kenara bırakmasından başka bir şey istemiş olmuyor.

Bu sosyalizmin ikinci ve daha pratik, ama daha az sistematik bir biçimi, şu ya da bu siyasal reformun değil, bilakis maddi yaşam koşullarındaki, iktisadi ilişkilerdeki bir değişikliğin onlara bir yarar sağlayabileceğini göstererek, her türlü devrimci hareketi işçi sınıfının gözünden düşürmeye çalışmıştır. Ama sosyalizmin bu biçimi, maddi yaşam koşullarındaki değişmelerden, kesinlikle, ancak bir devrimle gerçekleştirilebilecek olan burjuva üretim ilişkilerinin kaldırılmasını değil, bu ilişkilerin sürekli varlığına dayandırılan idari reformları, dolayısıyla sermaye ile ücretli iş arasındaki ilişkileri hiç değiştirmeyen, olsa olsa burjuvazinin masraflarını azaltan ve idari işleyişini basitleştiren reformları anlıyor.

Burjuva sosyalizmi, en uygun ifadesini, ancak salt konuşan figür durumuna geldiğinde bulur.

Çalışan sınıfın çıkarına serbest ticaret! Çalışan sınıfın çıkarına korumacı gümrük! Çalışan sınıfın çıkarına hücreli hapishaneler!. İşte bunlar, burjuva sosyalizminin en ciddi talepleridir.

Burjuvazinin sosyalizmi, tam da çalışan sınıfın çıkarı için burjuva burjuvadırdan ibarettir.

3. Eleştirel Ütopyacı Sosyalizm veya Komünizm

Burada tüm modern devrimlerde proletaryanın taleplerini dile getiren literatürden söz etmiyoruz. (Babeuf ün yazıları vb.)

Kendi amaçlarına ulaşmak için proletaryanın genel başkaldırı döneminde, feodal toplumun yıkılış döneminde doğrudan kendi sınıf çıkarını gerçekleştirmek için ilk girişimler, proletaryanın o andaki gelişmemiş durumu yüzünden olduğu kadar, kurtuluşunun henüz yetersiz iktisadi koşulları ve burjuva çağının yaratabileceği koşulların bulunmayışı yüzünden, zorunlu olarak başarısızlığa uğradı.

Proletaryanın bu ilk hareketlerine eşlik etmiş olan devrimci literatür, zorunlu olarak gerici bir niteliğe sahipti. Eldekilerle yetinmeyi ve en kaba biçimiyle bir toplumsal eşitliği öğretiyordu.

Esasen sosyalist ve komünist sistemler, SaintSimon' un, Fourier' nin, Owen' ın ve ötekilerin sistemleri, proletarya ile burjuvazi

arasındaki mücadelenin yukarıda anlatılan ilk, gelişmemiş döneminde ortaya çıktılar (Bkz: Burjuvalar ve Proleterler).

Bu sistemlerin kurucuları, hem sınıf karşıtlıklarını hem de hüküm süren toplum biçimi içerisindeki çözücü öğelerin etkisini gerçekten görseler de, proletarya tarafında hiçbir tarihsel özgül girişkenlik ve ona özgü hiçbir siyasal eylem görmüyorlar.

Sınıf zıtlıklarının gelişimi, sanayinin gelişimiyle başa baş gittiğinden, proletaryanın kurtuluşu için gereken maddi koşullara da sahip değiller ve bu koşulları yaratacak yeni bir toplum bilimini, yeni toplum yasalarını arıyorlar.

Tarihsel faaliyetin yerini, bunların kişisel yaratıcı eylemi; tarihsel olarak yaratılmış kurtuluş koşullarının yerini,fanteziler ve proletaryanın tedrici, kendiliğinden gelişen sınıf örgütlenmesinin yerini, bu yaratıcılar tarafından özel olarak tasarlanmış toplum örgütlenmesi alıyor. Bunlar açısından geleceğin tarihi, kendi toplum planlarının propagandasına ve fiilen uygulanmasına indirgeniyor.

Planlarında en çok acı çeken sınıf olarak esasen işçi sınıfının çıkarlarını temsil etmek

bilincindeler. Sadece bu açıdan proletarya, onlar için en çok acı çeken sınıf olarak vardır.

Sınıf mücadelesinin gelişmemiş oluşu kadar, içinde bulundukları ortam da, bunların kendilerini her türlü sınıf karşıtlığının çok üstünde görmelerine neden oluyor. Toplumun her üyesinin, hatta en iyi durumda olanların bile, koşullarını iyileştirmek istiyorlar. Bu nedenle, sınıf ayrımı yapmaksızın, toplumun tamamına, hatta tercihen hakim sınıfa sesleniyorlar. Onlara göre, iyi anlaşıldığı takdirde kendi sistemleri, en iyi toplum için en iyi tasarım olarak kabul görecektir.

Böylece bunlar, her türlü siyasal, ve özellikle de her türlü devrimci eylemi reddediyorlar; amaçlarına barışçıl yollarla ulaşmayı istiyorlar ve zorunlu olarak başarısız kalmaya mahkum küçük deneyler ile ve örnek gösterme ile yeni toplumsal kutsal kitabın yolunu açmaya çalışıyorlar.

Geleceğin toplumuna ilişkin bu fantastik anlatımın ortaya çıkışı, proletaryanın henüz hiç gelişmediği, dolayısıyla bir bütün olarak toplumu dönüştürmeye yönelik tavrını da fantastik bir çerçevede kavradığı bir döneme rastlar.

Ama sosyalist ve komünist yayınlar, eleştirel öğeler de içerirler. Bunlar mevcut toplumun bütün ilkelerine saldırırlar. Bu nedenle işçi sınıfını aydınlatacak çok değerli malzemelerle doludurlar. Kent ile kır arasındaki çelişkinin, ailenin, özel edinim ücretli işin kaldırılması, toplumsal uyumun ilânı, devletin işlevlerinin üretimi yönetmekten ibaret hale getirilmesi gibi pratik önlemler; geleceğin toplumu üzerine olumlu sözleri yalnızca, o sıralar daha henüz gelişmeye başlamış olan ve bu yayınlarda ancak ilk bellibelirsiz biçimleri içerisinde fark edilen sınıf karşıtlıklarının ortadan kaldırılmaları gereğine işaret ediyorlar. Bu ifadeler, bundan dolayı, tamamıyla ütopik bir nitelik taşıyorlar.

Eleştirelütopik sosyalizmin ve komünizmin önemi, tarihsel gelişmeyle ters orantılıdır. Modern sınıf mücadelesinin gelişmesi ve şekillenmesi oranında, ona ilişkin bu fantastik bakış ve fantastik mücadele de kuramsal meşruluğunu ve pratik değerini kaybeder. Dolayısıyla, bu sistemlerin kurucuları birçok bakımlardan devrimci olmalarına karşın, öğrencileri, her seferinde, salt gerici tarikatlar oluşturmuşlardır. Proletaryanın tarihsel ilerleyişine karşı, ustalarının eskimiş fikirlerine sıkı

sıkıya sarılırlar. Dolayısıyla durmadan, sınıf mücadelesini köreltıneye ve sınıf karşıtlıklarını uzlaştırmaya çalışırlar. Bunlar toplumsal ütopyalarını, tekil "*phalansteres*" oluşturmayı (Charles Fourier' nin tasarladığı sosyalist kolonilerin adı, ç.n.), "*Home Koloniler*" (Owen, kendi komünist model toplumlarını homecolony' Ierülke içi koloniler olarak adlandırır, ç.n.) kurmayı, bir "*Küçük İkarya*"—Yeni Kudüs' ün küçük boy baskıları kurmayı deneyler yoluyla gerçekleştirme düşü görüyorlar ve bütün bu düşlerini gerçekleştirmek için burjuvazinin duygularına ve keselerine seslenmek zorunda kalıyorlar. Giderek, yukarıda anlatılan gerici veya tutucu sosyalistler kategorisine düşüyorlar ve onlardan ancak daha sistemli olan bilgiç likleriyle ve kendi toplum bilimlerinin mucizevi etkilerine olan bağnaz ve batıl inançlarıyla ayrılıyorlar.

Bunlar, bu yüzden, işçilerin bütün siyasal hareketine şiddetle karşı çıkıyorlar; bunlara göre bu tür

eylem eylem, ancak, yeni İncil' e olan kör inançsızlıktan ileri gelebilir.

İngiltere' de Ovenistler Çkrtistlere, Fransa' da da Fourieristler Reformistlere karşıdırlar.

IV - KOMÜNİSTLERİN ÇEŞİTLİ MUHALEFET PARTİLERİ KARŞISINDAKİ KONUMU

Komünistlerin İngiltere' de çartistler ve Amerika' da da tarım reformcuları gibi mevcut işçi partileri ile olan ilişkileri İkinci Bölümde açıklandı.

Komünistler işçi sınıfının acil hedeflerine ve o andaki çıkarlarına ulaşması için mücadele ederler, ama aynı zamanda mevcut hareket içinde, bu hareketin geleceğini de temsil ederler. Komünistler Fransa' da, büyük devrimden geleneksel olarak devralınmış sözlere ve yanılsamalara karşı eleştirel bir tutum takınma hakkından vazgeçmeksizin tutucu ve radikal burjuvaziye karşı, sosyaldemokratlar ile bağlaşıklık kuruyorlar.

İsviçre' de radikalleri, bu partinin kısmen, Fransa' daki anlamıyla demokratik sosyalistlerden, kısmen de radikal burjuvalardan olmak üzere, birbirlerine karşıt öğelerden oluştuğunu gözden kaçırmaksızın destekliyorlar.

Polonya' da ulusal kurtuluş için tarım devrimini koşulu yapan partiyi, 1846 Krakov ayaklanmasın başlatan partiyi destekliyorlar.

Almanya' da komünistler, devrimci bir tutum takındığı sürece, mutlak monarşiye, feodal toprak mülkiyete ve küçükburjuvaziye karşı, burjuvaziyle birlikte savaşıyorlar.

Ama Alman işçileri, burjuvazinin kendi hakimiyeti ile birlikte getirmek zorunda olduğu toplumsal ve siyasal koşulları olabildiğince çok sayıda silahlar olarak burjuvaziye karşı derhal kullanabilmeleri ve Almanya' da gerici sınıfların devrilmelerinin ardından bizzat burjuvaziye karşı mücadelenin derhal başlayabilmesi için işçi sınıfına burjuvazi ile proletarya arasındaki düşmanca karşıtlık konusunda mümkün olan en açık bilinci kazandırmaya çalışmaktan bir an için olsun geri kalmıyorlar.

Komünistler dikkatlerini esas olarak Almanya' ya çeviriyorlar, esasen, çünkü bu ülke 17. yüzyılda İngiltere'dekinden ve 18. yüzyılda Fransa' dakinden daha gelişkin bir Avrupa uygarlığı koşulları altında ve çok daha fazla gelişmiş bir proletarya ile yapılmak zorunda olan bir burjuva devrimin, yani bir proleter devriminin önceli olan devrimin arifesindedir.

Kısacası, komünistler, her yerde, mevcut toplumsal ve siyasal düzene karşı her devrimci hareketi destekliyorlar.

Bütün bu hareketlerde, gelişme derecesi ne olursa olsun, mülkiyet sorununu o hareketin esas sorunu olarak ön plana çıkarıyorlar.

Komünistler, nihayetinde her yerde, bütün ülkelerin demokratik partileri arasında birlik ve anlaşma sağlanması için çalışıyorlar.

Komünistler, kendi görüşlerini ve amaçlarını gizlemeye tenezzül etmezler. Hedeflerine ancak şimdiye kadarki bütün toplum düzeninin zorla yıkılmasıyla ulaşılabileceğini açıkça ilân ediyorlar. Varsın hakim sınıflar bir komünist devrim korkusuyla titresinler. Proleterlerin bu devrimde zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyleri yok. Kazanacakları bir dünya var.

Bütün ülkelerin proleterleri, birleşin!

Marx ve Engels

Aralık 1847 Ocak 1848

KOMÜNİST PARTİ MANİFESTOSU

"Komünist Parti Manifestosu" veya yaygın kullanılan adıyla" Manifesto ", dünya çapında en çok baskısı yapılan ve yaygınlaştırılan eserlerden biridir. Gerçekten de yazılışından bu yana çok çeşitli dillere çevrilmiş, Kuran ve İncille yarışırcasına yaygınlaştırılmıştır.

Burjuvazi dönem dönem Marks ve Engelsi istemeyerek de olsa gündemleştirir. Dünya proletaryasının bu önderlerinin düşüncelerinin içini boşaltarak onları pazarlamak istemeleri de bu gündemleştirmede bir rol oynamaktadır. Ama esas olan, hangi niyetten dolayı olursa olsun burjuvazi tarafından da gündemleştirilen Marks ve Engels ile doğrudan özdeşleştirilen Manifestodur.



ISBN 978-975-6304-98-3





Ceylan Yayınları